

151

~~966.~~
Cru

633.

1857

Ma - rahwa
Kassuline Kalender
ehf
Täht - ramat,
1851

aasta peale pärrast meie Jõsanda Jeseuse Kristuse sündinist.
Sel aastal on 865 päwa.

Tartus
H. Laakmanni kirjadega trükkitud.

Märkide selletamine.

● Noor: ku.	● Essimene werand.
● Täis: ku.	● Wiimne werand.
p. pühha.	p. pärrast ehk pääw.
om. ommikul.	öht. öhtul.
e. l. enne lõunat.	p. l. pärrast lõunat.
ts. tõuseb.	lh. lähheb alla.
m. ja ' minut.	f. kel, ja t. tund.

Päwa- ja ku-warjutamised.

Sel aastal warjutakse päike kaks kord ja ku kaks kord; agga meie maal ei olle neist warjutamistest enam näha, kui üks ku- ja üks päwa-warjutamine.

Essimene on meie maal nähtaw ku-warjutamine. Teima allustab Tartus 5. Januaril kello 5, 26 min. öht., ja lõppeb ärra kello 7, 47 min. Siin saab pool ku warjutud.

Teine on meie maal nägemata päwa-warjutamine.

Kolmas on meie maal nägemata ku-warjutamine.

Neljäs on meie maal nähtaw päwa-warjutamine. Teima allustab Tartus 16. Julil kello 3, 59 min. pärrast lõunat, ja lõppeb ärra kello 5, 57 min. Kello 4, 58 min. on warjutus kõige surem; siis saab päike ülle kolme werandi warjodatud.

Nästa jäggude muudmised.

- 1) Kewwade allustab 9. Märtsil k. 6, 34 min. om.
- 2) Euruwi allustab 10. Junil k. 3, 22 min. om.
- 3) Süggise allustab 11. Septembril k. 5, 30 min. öht.
- 4) Talw allustab 10. Deetsembril k. 11, 8 min. om.

Sündinud asjade aea = arw.

Ma: ilma lomiseft arwatakse	5800 aast.
Kristuse sündimiseft	1851 —
Tallinna ehhitamiseft	632 —
Tarto ehhitamiseft	821 —
Ramato: trükkimise üllewõtmiseft	411 —
Lutteruse õige usso üllewõtmiseft	334 —
Peterburgi linna ehhitamiseft	148 —
Wene-rigi wallitsuse allustuseft meie Maal	141 —
Sure koli allustuseft Tartus	49 —
Rõuge: panemise affatusesft	48 —
Prantsuse Wene: male tullemiseft ja Moskwa linna põllemiseft	39 —
Meie Keisri Herra Nikolai I. wallitsuse affatusesft	26 —

Sel aastal näitab tunnipak.

1. Januaril 9 minutit tunnikellast taggasi.

1. Beebruaril 15 min. — — —

1. Märtsil 10 minutit — — —

1. Aprillis 1 minutit — — —

1. Mail 4 minutit tunnikellast ette.

1. Junil tunnikellaga ühte.

1. Julil 5 minutit tunnikellast taggasi.

1. Augustil 5 minutit — — —

1. Septembril 4 minutit tunnikellast ette.

1. Oktobril 14 minutit — — —

1. Nowembril 16 min. — — —

1. Deetsembril 6 min. — — —

Kaks ristisest (**) näddasi päwa arwo-numri ees tähhendawad, et on kirikus ehk frono-pühha, mis kirikus pühhitsetakse; üks ainus (*) tähhendab, et on mällestuse p., mis kirikus ei pühhitseta, agga mil kōhnut ja kōli ei peta.

Aasta alghmine.

Sel kuul'on

Januar.

Uus aasta kões! Nüüd Waino wäes
Kõik mingo uels meie sees:
Et südda, mõited, kumbed, tööd
Ei teniks eñiam patto ööd.

Näddalad ja näddala päwad.	Nimed.	Ku ja ilma muundmised.
-------------------------------	--------	---------------------------

Kristuse ümberleikamisest. Eul. 2, 21.

**1 Esmasp.	Neäri - pääw	Umbne ilm.
2 Teisip.	Abel, Set	Parras kül.
3 Kestnäd.	Enof	Selge.
4 Neljap.	Metusala	
5 Nede	Simeon	☾ 6, 29' öht.
*6 Laupäw	3 Kuninga p.	

1. Pühhap. p. 3 Kuning. p. — 12 aastane Jeesus templitis. Eul. 2, 41—52.

7 Pühhap.	Melfior	Kärre kül.
8 Esmasp.	Erart	Winge tuul.
9 Teisip.	Kaspar	
10 Kestnäd.	Paawli pääw.	Annab lund.
11 Neljap.	Higinus	
12 Nede	Rein	☾ 10, 3' om.
13 Laup.	Hilarius	

2. Püh. p. 3 Kuning. p. — Pulmad Kana linnas. Joann. 2, 1—11.

14 Pühhap.	Robert	Selge
15 Esmasp.	Welfis	taewas

31 päwa.

Neäri - ku.

16 Teisip.	Erddmann	ja kange kül.
17 Kestnäd.	Tönnise pääw.	
18 Neljap.	Gwraim	Luisfo.
19 Nede	Sara	
20 Laup.	Wab. Sebast.	☾ 7, 49' om.

3. Püh. p. 3 Kuning. p. — Pealikkust Kapernaumas. Matt. 8, 1—13.

21 Pühhap.	Agnet	Gitlik ilm.
22 Esmasp.	Wintsent	Töstab
23 Teisip.	Gmerentsia	tuult;
24 Kestnäd.	Timoteus	kül. annab
25 Neljap.	Paawli ümb.	taggasi.
26 Nede	Hans	
27 Laup.	Krisostomus	

4. P. p. 3 Kuning. p. — Jeesus ähwardab tuult ja merd. Matt. 8, 23—27

28 Pühhap.	Karel	☾ 10, 43' om.
29 Esmasp.	Samuel	Gitlik ja
30 Teisip.	Ludowika	pehme ilm.
31 Kestnäd.	Polikarpus	Tuulne. Lund.

1 Januaril tõuseb päike t. 8, 43 m., lähneb alla t. 3, 37 m.
11 — — — — — 8, 25 — — — — — 3, 59 —
21 — — — — — 8, 8 — — — — — 4, 23 —

1. Ma olen Jeesand ülle maid'
Ja kõrge Juinal taewas,
Ei pea sul wõeraid Juinalaid
Muid ollema mo kõrwas.

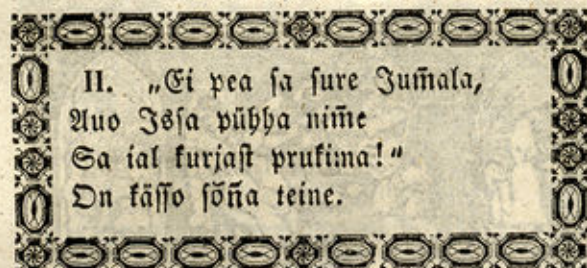
Näddalad ja näddala päwad.	Nimed.	Ku ja ilma muudmised.
1 Jeejap.	Brigitta	
*2 Rede	Küünla pääw	Kaunis kül.
3 Laup.	Hanna	
5. p. e. Krist. ülest. p. Edteggijad winamäel. Matt. 20, 1-16.		
4 Pühhap.	Weronika	☉ 5, 15' om.
5 Esmasp.	Agata	Luisko.
6 Teisip.	Perent	
7 Kestnäd.	Rikart	Eitlikud ilmad.
8 Neljap.	Salomon	Selge.
9 Rede	Upollonia	
10 Laup.	Paulina	☾ 11, 25' öht.
6. p. e. Krist. ülest. p. Külwajast. Luk. 8, 4-15.		
11 Pühhap.	Karolina	Kange kül.
12 Esmasp.	Güwrosina	Lume saddy.
13 Teisip.	Benigna	
14 Kestnäd.	Walentin	Parras kül.
15 Neljap.	Israel	

*16 Rede	Juliana	
*17 Laup.	Konstantia	Pehme tuul.
7. p. e. Krist. ülest. p. Kristuse kannatamisest. Luk. 18, 31-43.		
18 Pühhap.	Konfordia	
19 Esmasp.	Susanna	☉ 3, 2' om.
20 Teisip.	Wastla pääw.	Wagga.
21 Kestnäd.	Luhha pääw.	Pilwes.
22 Neljap.	Peetri pääw.	Winged tuulsed
23 Rede	Johst	
24 Laup.	Maddise pääw.	
1. Pühha paastus. Kristust kiusatakse. Matt. 4, 1-11.		
25 Pühhap.	Wiktor	päwad
26 Esmasp.	Nestor	☉ 11, 32' öht.
27 Teisip.	Klaudius	ja willuda ööd.
**28 Kestnäd.	Walwe pääw.	(1. Kwatember.)

1. Weebuaril tõuseb päike k. 7, 42 m., lähkeb alla k. 4, 50 m.

11. — — — — 7, 16 — — — 5, 13 —

21. — — — — 6, 48 — — — 5, 37 —

Nädalad ja nädala pävad.	Nimed.	Ku ja ilma muudmised.
1 Neljap.	Albinus	Selge. Tuuline.
2 Rede	Lovisa	Külmad
3 Laup.	Kunigunda	
2. Pühha paastus. Kananea = ma naene. Matt. 15, 21—28.		
4 Pühhap.	Konstantin	☉ 3, 6' öht.
5 Esmasp.	Aurora	ööd. Lund.
6 Teisip.	Gottwrid	
7 Kestnäd.	Simmo	
8 Neljap.	Perpetua	Sulla ilm.
9 Rede	Prudentius	
10 Laup.	Mifeus	
3. P. paastus. Kristus ajab kurja waimo wälja. Luk. 11, 14—28.		
11 Pühhap.	Adrian	☉ 3, 13' öht.
12 Esmasp.	Gregor	
13 Teisip.	Ernst	Nisutab Lund
14 Kestnäd.	Matilde	ja tuiske.
15 Neljap.	Lugus	
16 Rede	Gabriel	

17 Laup.	Truta	Külm.
4. P. paastus. Kristus sobab 5000 meest. Joann. 6, 1—15.		
18 Pühhap.	Patritsius	Külmad ööd.
19 Esmasp.	Josep	☉ 8, 20' öht.
20 Teisip.	Rubert	Lund. Selged
21 Kestnäd.	Benedikt	ilmad.
22 Neljap.	Rahwael	
23 Rede	Teodoria	
24 Laup.	Rasimir	
5. P. paastus. Jesust wissatasse kirowidega. Joann. 8, 46—59.		
**25 Pühhap.	Paasto Maarja p.	Sullatab ja
26 Esmasp.	Manuel	lahhutab.
27 Teisip.	Rustaw	☉ 8, 49' om.
28 Kestnäd.	Gideon	Dn eitlit.
29 Neljap.	Wilippina	Näitab wihma.
30 Rede	Udonis	
31 Laup.	Loots	

1. Märtsil tõuseb päike k. 6, 24 m., lähkeb alla k. 5, 59 m.	
11. — — — — 5, 53 — — — — 6, 21 —	
21. — — — — 5, 56 — — — — 6, 41 —	

III. Kuus päwa pead ja nädalas
Tõ sures tarwitama,
Kui seitsmendamal ingamas,
Siis palwes pühitsema.

Nädalad ja nädala päwad.	Nimed.	Ku ja ilma muudmised.
6. P. paastus. — Kristuse sisseõitmisest.		Matt. 21, 1—9.
1 Pühhap.	Teodora	Eggane ilm.
2 Esmasp.	Teodosia	
3 Teisip.	Berdinand.	
4 Keßnäd.	Ambrosius	
**5 Neljap.	Enur Neljap.	☉ 12, 22' p. l.
**6 Rede	Enur Rede	Saiab rants
*7 Laup.	Aron	sakast.
Eihawete Pühha. — Kristuse ülestoumisest.		Mark. 16, 1—8.
**8 Pühhap.	1. Eihawete P.	Willud tuled.
**9 Esmasp.	2. Eihawete P.	
*10 Teisip.	3. Eihawete P.	Selgib.
*11 Keßnäd.	Herman	☉ 8, 45' om.
*12 Neljap.	Julius	Kaunis soe.
*13 Rede	Iustinus	
*14 Laup.	Tiburtius	
1. p. p. ülest. p. — Kinnipandub ülest.		Joann. 20, 19—31.
15 Pühhap.	Obadias	

16 Esmasp.	Karistus		ja illus ilm.
**17 Teisip.	Rudolhw	Troni p.	Wihma.
18 Keßnäd.	Walerian	sünd. p.	
19 Neljap.	Timen		● 10, 48' om.
20 Rede	Julius	Keiseri	
**21 Laup.	Udolarius	prow.n.p.	Selletab.
2. p. p. üllest. p. — Hea karjane. Joann. 10, 12—16.			
22 Pühhap.	Rajus	9. fulli nädal.	Diete soe.
23 Esmasp.	Jürri pääw		Seggased ilmad.
24 Teisip.	Albert		S. willc.
25 Keßnäd.	Markuse p.		● 3, 21' öht.
26 Neljap.	Etfekias		Külma
27 Rede	Anastasius		
28 Laup.	Teresia		
3. p. p. üllest. p. — ürikese aea pärrast. Joann. 16, 16—23.			
29 Pühhap.	Raimund	8. l. n.	tuult.
30 Esmasp.	Erastus		
1. Aprillil tõuseb päike k. 4, 54 m., lähneb alla k. 7, 9 m.			
11. — — — — —	4, 28 — — — — —	— — — — —	7, 31 — — — — —
21. — — — — —	4, 2 — — — — —	— — — — —	7, 52 — — — — —

IV. Laps, tule! siia issale
Ja emale auu anna,
Siis saab sa õnne ossale
Ja ellad ma peal kuu.

Näddalad ja näddala päwad.	Nimed.	Ku ja ilma muudmised.
1 Teisip.	Bolbri pääw	Bihma. ☉ 9, 52' om. Kaunis soe.
2 Keßnäd.	Sigismund	
3 Neljap.	† leidmise p.	
4 Rede	Lorentina	
5 Laup.	Kottard	
4. p. p. ülest. p. — Kristuse ärraminemiseft. Joann. 16, 5—15.		
6 Pühhap.	Diitrik	Selge. Päwa soe. Pilwes. Willo tuult. ☉ 2, 52' om.
7 Esmasp.	Setta	
8 Teisip.	Laus	
*9 Keßnäd.	Niggula pääw	
10 Neljap.	Kordian	
11 Rede	Panfratius	
12 Laup.	Nero	
5. p. p. ülest. p. — Sigest pallumiseft. Joann. 16, 23—30.		
13 Pühhap.	Serwatsius	Selge. Ilmad läh, wad soe.
14 Esmasp.	Kristjan	
15 Teisip.	Sohwia	

16	Kesknädd.	Peregrinus	6. f. n.	mafs. Bihma
**17	Neljap.	Taewa minem.		☉ 10, 34' öht.
18	Rede	Erif		
19	Laup.	Willip		
6. p. p. ülest. p. — Rõemustaja. Joann. 15, 26—16, 4.				
20	Pühhap.	Wilemon	5. f. n.	saddo. Willud
21	Esmaasp.	Trino		ööd. Päwa
22	Teisip.	Emilia		siiddamel öiete
23	Kesknädd.	Leontine		☉ 8, 15' öht.
24	Neljap.	Ester		
25	Rede	Urbani pääw		
26	Laup.	Eduard		
Nelli Pühhi. — Pühast Waimust. Joann. 14, 23—31.				
**27	Pühhap.	Nelli Pühhi	4. f. n.	soe. Bihma.
**28	Esmaasp.	Teine Pühha		Selge taewas.
29	Teisip.	Ludolhw		(2. Kwatember.)
30	Kesknädd.	Willem		Tulleb soea.
31	Neljap.	Maksimilian		

1. Mail tõuseb päike t. 3, 39 m., lähheb alla t. 8, 14 m.
11. — — — — — 3, 28 — — — — — 8, 35 —
21. — — — — — 3, 4 — — — — — 8, 52 —

V. „Ei tohhi werd sa wallada,
Ei kurjast minna tapma.“
Sa püa wigga kelata
Ja tõtta teisi ait'ma.

Näddalad ja näddala päwad.	Ni ed.	Ku ja ilma muudmised.
1 Rede	Wigand	4. f. n.
2 Laup.	Ulide	☾ 8, 31' öht.

Kolmaino Summala P. — Jeesus ja Nikodemus. Joann. 3, 1—15.

3 Pühhap.	Liso	5. f. n.
4 Esmasp.	Wridrika	Head
5 Teisip.	Poniwatsius	soead ilmad.
6 Kestnäd.	Artus	Pilmistab.
7 Neljap.	Lukretsia	Tuult ja
8 Rede.	Medardus	☾ 8, 22' öht.
9 Laup.	Bertram	

1. p. p. 3. a. 3. p. — Rikkas mees ja Laatsarus. Luk. 16, 19—31.

10 Pühhap.	Blawius	2. f. n.
11 Esmasp.	Barnabas	paiguti
12 Teisip.	Tino	wihma.
13 Kestnäd.	Tobias	
14 Neljap.	Tetlohw	
15 Rede	Wido	Selge. Peab

16 Laup.	Justina	1. f. n.
2. p. p. 3. a. 3. p. — Surest õhto sõmaajast. Luk. 14, 16—24.		
17 Pühhap.	Nikander	☾ 8, 12' om.
18 Esmasp.	Homer	illusat ilma.
19 Teisip.	Kert	Pisut wihma.
20 Kestnäd.	Wlorian	
21 Neljap.	Nahel	
22 Rede	Tiit	
23 Laup.	Basilius	Pallaw.

3. p. p. 3. a. 3. p. — Ürrakaddunub lambast. Luk. 15, 1—10.

**24 Pühhap.	Jani pääw	☾ 12, 55' p. l.
**25 Esmasp.	Wio Keisri h. sünd. p.	
26 Teisip.	Jeremias	Pakkub wihma.
27 Kestnäd.	7 maggajade pääw.	
28 Neljap.	Josua	
*29 Rede	Peetri Paawl. pääw	Peab pallawat.
30 Laup.	Eufina	

1. Junil tõuseb päike k. 2, 56 m., lähheb alla k. 9, 3 m.

11. — — — — — 2, 55 — — — — — 9, 8 —

21. — — — — — 3, 2 — — — — — 9, 6 —

VI. „Kus abbi, ello figgineb
Ei pea sa rosaetama.“
Sest selle põlwe siddemeb
On seadnud taewa Poja.

Näddalad ja näddala päwad.	Nimed.	Ku ja ilma maudmised.
4. P. p. 3. a. J. P. —	Dige armolised.	Euf. 6, 36—42.
*1 Pühhap.	Leobald	9, 1 om.
2 Esmasp.	Eina Mar. p.	Wägga soe ja
3 Teisip.	Kornelius	felge.
4 Restnäd.	Ulrik	
5 Neljap.	Anselm	Mürristamise
6 Nede	Norbertus	wihma.
7 Laup.	Demetrius	
5. P. p. 3. a. J. P. —	Kohkest kalla-sagist.	Euf. 5, 1—11.
8 Pühhap.	Kilian	Kuiv ilm.
9 Esmasp.	Annika	12, 26 p. l.
10 Teisip.	7 wennaste pääw	Wihma; ood
11 Restnäd.	Udelheide	akkawad kaima.
12 Neljap.	Hindrit	
13 Nede	Marreti pääw	Soead ööd.
14 Laup.	Ponawent	
6. P. p. 3. a. J. P. —	Wariseride õigusest.	Matt. 5, 20—26.
15 Pühhap.	Apofl. Iahkum.	Annab

16 Esmasp.	Hermia	4, 27 p. l.
17 Teisip.	Aleksius	ikka wihma.
18 Restnäd.	Rosina	
19 Neljap.	Haraldus	Selgib ja
20 Nede	Elias	diete soead
21 Laup.	Daniel	päwad.
7. P. p. 3. a. J. P. —	Jesuse ärraselletamist.	Matt. 17, 1—9.
22 Pühhap.	Maria Magd. p.	
23 Esmasp.	Dskar	6, 54 om.
24 Teisip.	Kristina	Wägga ja illus.
25 Restnäd.	Jakobi pääw	Wihma.
26 Neljap.	Anna	
27 Nede	Marta	Mürristamist.
28 Laup.	Pantalon	Soea.
8. P. p. 3. a. J. P. —	Walle-prophetidest.	Matt. 7, 15—23.
29 Pühhap.	Dlewi pääw	
30 Esmasp.	Rosalie	11, 30 öht.
31 Teisip.	Kristwrid	Rahhet.
1. Julii tõusib päike t. 3, 16 m.,	lähheb alla t. 8, 52 m.	
11. — — — — —	3, 35 — — — — —	8, 36 —
21. — — — — —	3, 56 — — — — —	8, 15 —

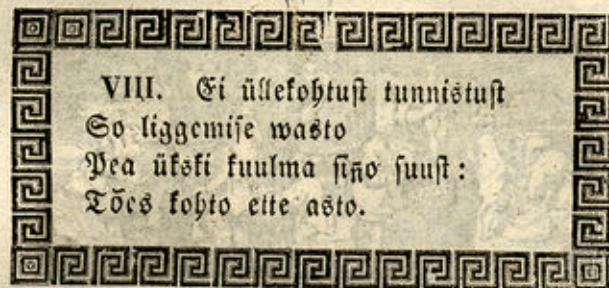
VII. Ei tohhi wõera omaſſe
Sa warga näppu piſta,
Ei ſalla kumbel onesſe
Sa oina jalga lõſta.

Näddalad ja näddala päwad.	Nimed.	Ku ja ilma muudmiſed.
1 Keſknädd.	Peetri wang. ol.	ſlm eitleb.
2 Neljap.	Hannibal	
3 Rede	August	ſahhe.
4 Laup.	Lominikuſ	Wihwa.
9. p. p. 3. a. ſ. p. — uutekohtuſeſt majjapiddaſt. Eut. 16, 1—9.		
5 Pühhap.	Dſwald	
6 Eſmaſp.	Kriſt. ärraſellet. p.	ſahhe
7 Teiſip.	Lõno	
8 Keſknädd.	Kotlip	☾ 2, 45' om.
9 Neljap.	Romanuſ	
10 Rede	Lauriſa p.	tule õhk.
11 Laup.	Olga	Annab wihma.
10. p. p. 3. a. ſ. p. — Jeruſalema ärrariſtmifeſt. Eut. 19, 41—48.		
12 Pühhap.	Klara	Lähhäb
13 Eſmaſp.	Madde	kuinwale.
14 Teiſip.	Eüſebiuſ	
*15 Keſknädd.	Rukki Mar. p.	☉ 12, 7' p. l.
16 Neljap.	ſſaf	

17 Rede	Henning	Seggane.
18 Laup.	Helena	Pilwiſtab.
11. p. p. 3. a. ſ. p. — Wariferiſt ja tõlneriſt. Eut. 18, 9—14.		
19 Pühhap.	Sebald	Wihma.
20 Eſmaſp.	Pernart	
21 Teiſip.	Rutt	☉ 3, 40' p. l.
**22 Keſknädd.	Wilibert Keieri h.	
23 Neljap.	Sakariaſ tron p.	Lunne.
24 Rede	Pärtli pääw	Selge.
25 Laup.	Ludwik	
12. p. p. 3. a. ſ. p. — Kurdiſt ja keletumaſt. Mark. 7, 31—37.		
26 Pühhap.	Natalie	
27 Eſmaſp.	Seppart	Õſeti wihma.
28 Teiſip.	Auguſtine	
*29 Keſknädd.	Jani pea mah. p.	☉ 3, 31' p. l.
**30 Neljap.	Penjamin Troni pärr.	
31 Rede	Rebekka nime p.	Selged ilmad.

1. Auguſtil tõuſeb wäike E. 4, 19 m. lähheb alla E. 7 49 m.
11. — — — — — 4, 41 — — — — — 7, 22 —
21. — — — — — 5, 4 — — — — — 6, 55 —

Näddalad ja näddala päwad.	Nimed.	Ku ja ilma muudmised.
1 Laup.	Ekidius	Ühhetasfased
13. p. p. 3. a. J. p. — Preester ja Samaria-meest. Lu. 10, 23—37.		
2 Pühhap.	Elisa	
3 Esmasp.	Berta	seead ja illusad
4 Teisip.	Meus	ilmad.
5 Restnäd.	Natanael	
6 Neljap.	Magnus	☾ 3, 16' p. l.
7 Rede	Regina	
*8 Laup.	Maria sündim. p.	Selga taewa.
14. p. p. 3. a. J. p. — Kümnest piddalitõbbisest. Lu. 17, 11—19.		
9 Pühhap.	Pruno	
10 Esmasp.	Lina	Päwa: soe.
11 Teisip.	Kerard	Uddune. Selge.
12 Restnäd.	Sirus	
13 Neljap.	Amatus	☉ 7, 59' om.
*14 Rede	Risti üllend. p.	
15 Laup.	Nikodemus	

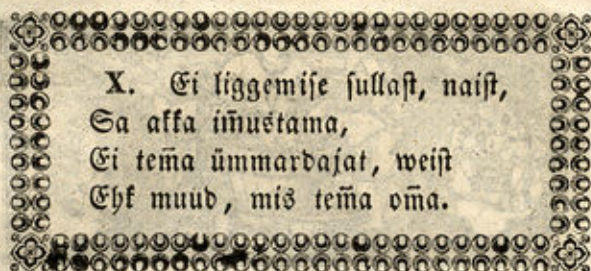
15. p. p. 3. a. J. p. — Rammonast. Matt. 6, 21—34.		
16 Pühhap.	Bina	☾ külma.
17 Esmasp.	Josepina	
18 Teisip.	Lõnts	Selge
19 Restnäd.	Lints	(3. Kwatember.)
20 Neljap.	Jana	☉ 4, 17' om.
21 Rede	Matteuse pääw	
22 Laup.	Morits	Päwa: soe.
16. p. p. 3. a. J. p. — Raini-linna surnust. Lu. 7, 11—17.		
23 Pühhap.	Hosea	Wihma.
24 Esmasp.	Joann. samise p.	
25 Teisip.	Kleowas	Luulne.
*26 Restnäd.	Joann. õppet. p.	☾ külma.
27 Neljap.	Udolphw	
28 Rede	Werner	☉ 8, 20' om.
29 Laup.	Mihkli pääw	Lõrmi.
17. p. p. 3. a. J. p. — Wee: tõbbisest. Lu. 14, 1—11.		
30 Pühhap.	Hironimus	Wihma.
1. Septembrii tõusep päike k. 5, 28 m., lähheb alla k. 6, 23 m.		
11. — — — — —	5, 49 — — — —	6, 55 — —
21. — — — — —	6, 11 — — — —	5, 26 — —

IX. „Ei iinustama lohi sa
So liggemise korda;“
Sest ülleliga ahnus ka
Du pörge tulle odda.

Näddalad ja näddala päwad.	Nimed.	Ku ja ilma muudmised.
*1 Esmasp.	Maria k. ja eesp.	Umbne.
2 Teisip.	Volrad	
3 Restnäd.	Gairus	Tormi.
4 Neljap.	Prants	Külma döö.
5 Rede	Amalia	
6 Laup.	Luisa	☾ 2, 0' öse.
18. p. p. 3. a. J. p. — Suremast kassust. Matt. 22, 34—46.		
**7 Pühhap.	Leikuse Pühha.	Wihma.
8 Esmasp.	Samuel	
9 Teisip.	Pridrik	Äkkilised tuled.
10 Restnäd.	Urwid, Mai	S. külma.
11 Neljap.	Purkart	
12 Rede	Walwriid	☾ 4, 57' p. l.
13 Laup.	Teresia	
19. p. p. 3. a. J. p. — Urwatud inimesest. Matt. 9, 1—8.		
14 Pühhap.	Kai	
15 Esmasp.	Hedwig	Restpäwal selge.
16 Teisip.	Leika	

17 Restnäd.	Dlop	Wihma.
18 Neljap.	Lufase pääw	
19 Rede	Luutsius	☾ 9, 4' öht.
20 Laup.	Belisias	Räitsakast.
20. p. p. 3. a. J. p. — Pulma ridest. Matt. 22, 1—14.		
**21 Pühhap.	Kirriko õige ussu ülleswõtm. p.	
*22 Esmasp.	Kasani p. Maria p.	Pisut soea.
23 Teisip.	Sewerin	
24 Restnäd.	Salome	Wihma-saddo.
25 Neljap.	Krispin	
26 Rede	Umandus	Gitlik.
27 Laup.	Kapitolin	
21. p. p. 3. a. J. p. — Kuninga-mehhe poest. Joann. 4, 47—54.		
28 Pühhap.	Simon Judas	☾ 1, 8' öse.
29 Esmasp.	Hels	Selgib.
30 Teisip.	Upsalen	Wihmased
31 Restnäd.	Wolhwang	ilmad.
1. Oktobrii touseb päike k. 6, 34 m. lähheb alla k. 4, 57 m.		
11.	— — — —	6, 56 — — — — 4, 30 —
21.	— — — —	7, 21 — — — — 4, 5 —

Näddalad ja näddala päwad.	Nimed.	Ku ja ilma muudmised.
1 Neljap.	Pühade pääw	Wihma.
2 Rede	Ingede pääw	Rätsakad ilmad.
3 Laup.	Tilemann	
22. p. p. 3. a. 3. p. — Karwalast sullast. Matt. 18, 23—35.		
4 Pühhap.	Otto	11, 8 om.
5 Esmasp.	Potta	
6 Teisip.	Leonard	Lund. Lähheb
7 Restnäd.	Enno	külmale.
8 Neljap.	Brits	Lund. Siete
9 Rede	Leodor	külm. Annab
10 Laup.	Martin Lutter	
23. p. p. 3. a. 3. p. — Kohto rahhast. Matt. 22, 15—22.		
11 Pühhap.	Martin piiskop	3, 53 om.
12 Esmasp.	Jonas	
13 Teisip.	Eügen	järrele. Citlif.
14 Restnäd.	Wridrif	
15 Neljap.	Leopold	Umbne.

16 Rede	Ottomar	Miiske.
17 Laup.	Hugo	
24. p. p. 3. a. 3. p. — Jairi tütreft. Matt. 9, 18—26.		
18 Pühhap.	Aleksander	5, 14 öht.
19 Esmasp.	Elisabet	Sulla ilm.
**20 Teisip.	Amos Keisri h. troni p.	Wihma.
*21 Restnäd.	Maria ohw. pääw	Paksus
22 Neljap.	Kristina	pilwes.
23 Rede	Klemens	
24 Laup.	Jofias	
25. p. p. 3. a. 3. p. — Kristuse tullemisest. Matt. 24, 15—28.		
**25 Pühhap.	Katrinapääw. Surenutte pühha.	Kahho
26 Esmasp.	Konrad	5, 14 öht.
27 Teisip.	Pabo	Pehme ilm.
28 Restnäd.	Rünter	Wolli tuul.
29 Neljap.	Ewart	Toob lund.
30 Rede	Andrese pääw	
1. Novembri tõeise päike l. 7, 47 m., lähheb alla l. 3, 41 m.		
11. — — — —	8, 9 — — —	3, 23 —
21. — — — —	8, 29 — — —	3, 10 —

Nuu kiitust laulge kõigest wäest
 Kolmaino Jumalale!
 Kes oma armorikkast kääst
 Need kassub annud meile.

Näddalad ja näddala päwad.	Nimed.	Ku ja ilma muudmised.
1 Laup.	Urend	Külmad ilmad.

1. Kristuse tullem. p. — Kristuse sisesõitmisest. Matt. 21, 1—9.

2 Pühhap.	Kärsna	☾ 7, 12' öht.
3 Esmasp.	Kola	
4 Teisip.	Parba	Lund.
5 Keßknädd.	Sabina	
**6 Neljap.	Niggula pääw	Peab eitliko
7 Rede	Antoni	ilma. Selgis.
8 Laup.	Maria sam. p.	

2. Kr. tullem. p. — Wiimse päwa tähtedest. Luuk. 21, 25—36.

9 Pühhap.	Rudolhw	☾ 5, 21' öht.
10 Esmasp.	Judit	
11 Teisip.	Woldemar	Parras kül. Selge ja kül.
12 Keßknädd.	Eili	
13 Neljap.	Luutsija	
14 Rede	Nikolaus	
15 Laup.	Johanna	

3. Kristuse tullem. p. — Joannes wangi-tornis. Matt. 11, 2—10.

16 Pühhap.	Ulbina	Gitteb.
17 Esmasp.	Hinno	☾ 3, 2' p. l. (4. Kwatember.)
18 Teisip.	Kristow	
19 Keßknädd.	Lot	Tormi.
20 Neljap.	Abraham	
21 Rede	Tooma pääw	
22 Laup.	Peata	

4. Kristuse tullem. p. — Joannese tunnistus. Joann. 1, 19—28.

23 Pühhap.	Tohwer	Lume tuisko.
24 Esmasp.	Adam, Ewa	Seisab pilwes.
**25 Teisip.	1. Joulo p.	☾ 7, 56' om.
**26 Keßknädd.	2. Joulo p.	
*27 Neljap.	Ewang. Joan.	Külma.
28 Rede	Süta laste pääw	Selletab.
29 Laup.	Noa	

Pühhapäwal p. Joulo. — Simeon ja Anna. Luuk. 2, 33—40.

30 Pühhap.	Tawet	Annab lund.
31 Esmasp.	Silvester.	

1. Deetsembrii tõuseb päike k. 8, 44 m., lähneb alla k. 3, 5 m.

11.	—	—	—	8, 51	—	—	—	3, 6	—
21.	—	—	—	8, 52	—	—	—	3, 18	—

Kronopühhad,

mis kiriko seaduse järel Ma-kirikutes tulleswad pühhiseda.

- 1) Jüri-ku 17. päwal. Tšesarewitsi Suurwürsti, Aleksander Nikolajewitsi, Wenerigi aujärje pärrija sündimise pääw.
- 2) Jüri-ku 21. päwal. Meie sure Keiserina, Aleksandra Weodorowna nime pääw.
- 3) Jani-ku 25. päwal. Meie sure Keisri ja kõige Wenerigi Wallitseja Nikolai Pawlowitsi sündimise pääw.
- 4) Eina-ku 1. päwal. Meie sure Keiserina, Aleksandra Weodorowna, sündimise pääw.
- 5) Leikuse-ku 22. päwal. Meie sure Keisri ja tema abikasa Keiserina kronimise pääw.
- 6) Leikuse-ku 30. päwal. Wenerigi aujärje pärrija, Surewürsti Aleksander Nikolajewitsi nime pääw.
- 7) Salwe-ku 20. päwal. Meie sure Keisri Nikolai Pawlowitsi wallitsuse aaktuse pääw.
- 8) Jõulo-ku 6. päwal. Meie sure Keisri Nikolai Pawlowitsi nime pääw.

Meie sure Wene-keisri suguwõssa.

Nikolai I. kõige Wenerigi Ülemwallitseja ja Keiser, ka Pohla-ma Kuningas, on sündinud 25. Junil 1796, saab tännawo 54 aastat wannaks. Tema abikasa: Aleksandra Weodorowna, Keiserina, õnsa Preisi kuninga Wridriki Wilhelmi III. tüttar, on sünd. 1. Julil 1798, saab 52 aastat wannaks.

Nende lapsed:

1. Aleksander Nikolajewits, Tšesarewits, Suurwürst ja Wenerigi aujärje pärrija, sünd. 17. Aprillil 1818, saab 32 aastat wan. Tema abikasa: Tšesarewna ja Suurwürstina, Maria Aleksandrowna, Hesseni-ma Surehertsogi tüttar, sünd. 8. Aug. 1824, saab 25 aast. wan.

Nende lapsed:

- a) Nikolai Aleksandrowits, Suurwürst, sünd. 8. Septemb. 1843. b) Aleksander Aleksandrowits, Suurwürst, sünd. 26. Weebr. 1845. d) Wladimir Aleksandrowits, Suurwürst, sünd. 10. Aprillil 1847.
 2. Konstantin Nikolajewits, Suurwürst, sündinud 9. Septembril 1827. Tema abikasa: Aleksandra Josepowna, Suurwürstina, Saksen-Altenburgi Hertsogi tüttar, sündinud 26. Junil 1830. Nende poeg: Nikolai Konstantinowits, Suurwürst, on sündinud 2. Weebruulil 1850.
 3. Nikolai Nikolajewits, Suurwürst, sünd. 27. Jul. 1831.
 4. Mihael Nikolajewits, Suurwürst, sünd. 13. Oktobril 1832.
 5. Maria Nikolajewna, Suurwürstina, sündinud 6. Augustil 1819; laulati 2. Julil 1839 Hertsog Maksimilian Leichtenbergi abikasaks.
- Nende lapsed:
- a) Nikolai Maksimilianowits, Prints, sünd. 23. Julil 1843. b) Eügen Maksimilianowits, Prints, sünd. 27. Jan. 1847. d) Sergei Maksimilianowits, Prints, sünd. 8. Deets. 1849. e) Maria Maksimilianowna, Printses, sünd. 4. Oktobril 1841. g) Eüenia Maksimilianowna, Printses, sünd. 20. Märtsil 1845.
 6. Olga Nikolajewna, Suurwürstina, sündinud 30. Augustil 1822. Laulatud Württembergi kuningriigi pärrijaga, Prints Karl Wridrik Aleksandriga, sündinud 6. Märtsil 1823.

Maria Pawlowna, Suurwüürstina, Sassen-Weimari-ma wallitseja Karl Wridriki abbišasa, sünd. 4. Weebr. 1786.
 Anna Pawlowna, Suurwüürstina, Hollandi-ma Kuninga Wilhelmi II. leff, sünd. 7. Jan. 1795.
 Ensa laddonu Suurwüürsti Mihael Pawlowitsi leff Helena Pawlowna, Suurwüürstina Praua, Württembergi Hertšogi tüttar, on sündinud 28. Deetsemb. 1806.
 Temma tüttar: Katarina Mihailowna, Suurwüürstina Preisi, on sündinud 16. Augustil 1827.

Lada-piddamise päwad.

Januari-kuul. 7mal: Rijas 3 p. Tartus suur saksa laat 3 näd. 7 funni 9mal: Wörro linnas liña-laot. 25 funni 30mal: Wolmeris liña-laot.
 Künla kuul. 2sel: Walgas ja Willandis suur saksa laat 8 p., ja Wörro-linnas föigesuggu fauba ja obbose laat 1 p. 4 ja 5mal: Tartus liña-laot. 15 ja 16mal: Wönnö-linnas liña-laot. 15 funni 17mal: Willandis liña-laot. 22sel: Wörro-linnas suur saksa laat 8 päwa. 27 ja 28mal: Lemsali linnas liña-laot.
 Lebbe-kuul. 9mal: Riggola laat, Wööbsun.
 Jani-kuul. 11mal Wönnö-linnas 7 p. 22mal: Jani laat, Willandis 2 päwa. 26mal: Wörro-linnas weiffe-laot ja 27mal: Walgas. 29mal: Peetri laat, Tartus ja Tarwasto mõisas.
 Eina-kuul. 2el: Karksi mõis. 20: Pernus saksa laat, 3 n. ja Rijas willa-laot 3 p. 26: Wolmeris.
 Reikuse-kuul. 10mal: Walgas. 15mal: Helme mõis. 2 p. 24mal Lawritse laot, Mesekatse mõisas.

27mal: Wastsemõisas, liggi Willandi linna.
 29mal: Kilinga mõisas, Saarde kihelkõnas.
 Mihkli-kuul. 2el: Abja mõisas, Halliste kihelkõnas, 2 p. 4mal ja 5mal: Sindi mõisas ja Räppinas. 6mal: Takerbera mõisas, Helme kihelkõnas. 8mal: Kastna mõisas, Tõstama kihelkõnas, ka Põlwe ning Rõuge kirriko jures, ja Tartus. 10mal: Mõnniste mõisas ja Oldre mõisas. 13mal: Perawerre mõisas, Jakobi kihelkõnas. 14mal: Wana-Antso mõisas, Krawi kõrtsi jures, 2 päwa. 15mal: Põltsamaal, 2 p. 17mal Kirrepi kõrtsi jures. 18mal: Hudro mõisas. 20 ja 21el: Wändra mõisas. 21el: Sänna mõisas, Rõuge kihelk. 24mal: Mihkli laat, Willandis ja Wörro-linnas, 2 p. 29mal: Mihkli laat, Tartus ja Walgas, 2 p., ja Krawanurme laat, Wastselinnas, 2 p.
 Wina-kuul. 1sel: Kurrefare linnas. 6mal: Luutsnifi mõis., Rõuge kihelk. ja Tarwasto mõis. 7 funni 9mal: Wörro-linnas liña-laot. 9 ja 10mal: Lemsali linnas liña-laot. 10mal: Rão mõisas, Pillistwerre kih. 15mal: Lustiwerre mõisas ja Orriko mõisa kõrtsi jures.
 Altwiste-kuul. 1sel: Tartus liña-laot. 10mal: Mustwee-külla, Tõrma kihelk., Peipsi rannas, 10 ja 11mal: Wörro-linnas weiffe-laot. 25 funni 27mal: Willandis ja Wolmeris liña-laot.
 Jõulo-kuul. 6mal: Wööbsus, Räppina kihelk. 10 ja 11mal: Wönnö-linnas liña-laot. 27mal: Walgas, suur saksa laat, 8 päwa.

Cesti-ma Rubbernemangus.

Januari kuul. 7mal ja 8mal: Drifal. 10mal ja 11mal.
 Hapsalus. 17mal ja 18mal: Kollowerres. 19mal;
 Raplas. 27mal ja 28mal: Rakwerres.
 Künna-kuul. 2el ja 3mal: Paldiski. 3mal: Paides.
 26mal: Piholas. 3 p.
 Jani-kuul. 16mal ja 17mal: Rakwerres. 20ast ku ot-
 sani: Tallinnas. 25mal: Paides.
 Mihkli-kuul. 10mal ja 11mal: Paides. 14mal ja 15mal:
 Hapsalus. 21el ja 22el: Paldiski. 24mal: Piholas.
 24, 25 ja 26mal: Jõhvis. 26, 27 ja 28mal: Tallinnas.
 29mal: Rakwerres. 29mal ja weel 2 päwa: Reblaste
 mõisas ja Ketta kiriko jures.
 Wina-kuul. 4mal: Raplas. 7mal: Jõehestmes.
 Jõulo-kuul. 16mal: Märjama kiriko jures. 19mal ja
 20mal: Reblaste mõisas, linna müümisel laad.

Linna-wahhed.

Tartu	186 1/2	wersta
Peterburgi	324	—
Tallinna, Põltsama laudo	186	—
Walka	82	—
Wolmeri	132	—
Nõgala	240	—
Perno, Helmemõisa laudo	180	—
Wistandi, Rõngu laudo	99	—
Wõrro linna	63	—
Petseri	109	—
Pihkwa	165	—

Reinowadder Rebbane.

(Teine lissandit.)

„Due wärrawa tagga ütles Reinowadder sinale:
 „Jäge, armas Rohkefel, ni kaua uise ette otama,
 kunni jānes mino kurrastand abikafale nattoke
 trosti saab andma; meie due al kaskwab wägga mag-
 gus arro-ein, leppige ni kaua sellega kunni meie
 taggasi tulleme.“ Argpüks astus temaga tuppa,
 kus Ermelina lastega jures abhastusses ollid, sest
 nemad ei lootnud perremeesel enam taggasi tulles.
 Kui Ermelina abikafat pauna ning leppiga näggi,

üdis ta rõemoga Reinowadderi faela langedes:
 „Reinowadder, miño kallis filmaterra! kuddas teie
 kässi ni õnnelikult käinud, et elloga waenlaste käest
 peasite?“ Reinowadder kostis: „Tubba ollin ukka
 mõistetud, wangis finni kōidetud, wõlla-reddeli peal!
 agga kuñingas allastas miño peale ja peastis mind
 surest äddost. Mind sadeti pealegi auo ning illoga
 linnast wälja, Messikáp ja Kriimsilm emandaga
 jäiwad miño eest käemehheks. Jäñesse Argpüks
 kinkis kuñingas mulle armoandmise tunnistähheks
 ja andis lubba teñaga tehha, mis ma tahhan, sest
 kuñingas ütles: Argpüks on kõige enam teie peale
 wallet tõstnud. Sedda peab ta mulle kohhe wastama,
 ma tahhan teñale wõlga kätte tassuda.“ Jäñes
 kulis ehmatades sedda juttu, seisib kui küpsetatud ja
 püdis pōggenemise läbbi enast peasta. Reinowadder
 pōrkas ukse peale wasto, asmas jäñesse kõrri kuu-
 dega finni ja affas tedda kagistama; Argpüks
 kiffendas ellofombel: Kohhekel, tulge appi! tulge
 appi! wagga mees — — Pikkemalt ei sanud ta
 rāfida, rebbane olli teñ kōrri ärrapurretand ja toso
 wälja wōtnud. Siis kutsus ta naise ja lapsed sa-
 gile, üteldes: „Tulge jäñese lihha söma, mis wagga
 maitsew on; effimest korda saab teñast tühjast meile
 kasso.“ Nemad nūlgisid jäñesse ja pañid nahka.
 Ermelina ütles mittoford sües: Tāño kuñingale ja
 kuñingasale kalli roa eest! „Täitke agga priskest
 kōhto,“ ütles Reinowadder: „sest korrast on meile
 küllalti, kül murretsen omseks jälle wārskit toito.

Wega mõda lodan kõigele waenlastele sesuggust palfa
 anda, kui jäñes tāña sai. Ermelina ütles: Tahtsin
 ammogi küñada, kuddas ni õlpsast nende käest peasite?
 Reinowadder kostis: „Jut wōttaks meil wagga
 paljo aega, affaksin kōit pettust üllestunnistama,
 mis läbbi kuñinga käest peasin. Ei meie sõbrus
 kuñingaga kaua sa kestma; kui teñ tōt kuleb,
 siis lähheb tulline wiha teñal miño wasto pōllema.
 Saaks teñ teistforda mind omā wolli alla, ei siis
 jõuaks enām õbbe egga kuld mind peastma. Armo
 ei olle n ul lota, sedda ma tean; teñ lasseb mind
 üllespuu; — meie peame siit ärrapōggenema. Lātti
 ülle merre Some male, ehk Rootsi! seal ei tunne
 meid keddagi; meie ellame tassaillofeste sealatse Ma
 ärritud kōmbe järrel. Taewas sago meid aitama!
 Comes on maggusat toitu küllalti: kañu, añi, parta,
 jäñesid ja muid puddu-ellajaid karja kaupa. Seal
 on keñad kōrgeb mād, sured järwed ja suwwe
 illusad ilmad. Some merri ning järwed on kallo
 täis, kuhho sabba sisse pistad, tulles neid tossina
 kaupa külgi. Jah, armas naisofene! kui rahholist
 ello iggatseme, peame Some male pōggenema. —
 Pange, armofene, tähhele, mis teile ütlen: Sel
 korral peasin walle läbbi kuñinga küñist; lubbasin
 teñale kuñinga Kallewi-pōea warranduse pārranduseks:
 juhhatasin kōhta, kus rahha aul peab seisma. Läh-
 wad nemad juhhatud kōhta otsima, kust middagi ei
 leia, ja saab kuñingas märko, et tedda petsin, siis
 süttib teñ tulline wiha pōllema. Sedda wallet

ei jõua tegi mõttelda, mis kusiingale luiskasin! Ei olle ma veel ello ilmas suremas äddas olnud; jubba olin, ohheliko filmus kaelas, wõlla al reddeli peal! ei tahhaks ma teistkorda sesuggust tempo enam nähha sada; ei lasse ma enast teistkorda kusiinga linna petta, kusi waewaga peasin." Ermelina kostis nukral meel: "Mis meist nüüd peab sama? Kehwad ning waesed olleksime wõeral maal; siin on meil kõik parrem ja tahtmist möda. Kes tohhib teie käest, armas Reinowadder, pärris mõisa ja waldä wõtta! Mikspärrast tahhate rimalt maalt pöggeneda? Meie ellame siin rahholiste, mõisi on kindel; — tulleks kusiingas sõawäega seie, meil on sallauksi ning urkaid iggas kohhas, kusi wõime sallaja peasta. Teie teate selgest et meid wäekaua keddagi kätte ei sa. Teie tütamine Come maale minna, teeb mino süddamele ahvastust." "Armas naisofene!" kostis Reinowadder, "ärge affake enne aego kurtwastama! minä ei olle veel läinud." Pange tähhele, mis ma ütlen: ölpam on wandega tütada kui surma minna. Sedda koormat, mis wande tütamine mino süddamele teeb, wõiks kas sabba otsas ärrakanda. Kuddas praego räkiste, nõnda tahhan tehha: ma jään koev, mingo Kurrefave kes tahhab; mul ei olle seal middagi tallitamist; misä jään rahholist teie jure ellama, kül same aega möda nähha, mis kusiingas teeb; mino kawwalus saab tema tuggeruse ülle wõimust wõtma.

Dinal läks wärrawa tagga odates aeg iggarwets,

temä affas nurrisama: "Argpüks, wennikene! affake lahuma! Tulge ja lätki minema?!" — Reinowadder ruttas sedda kuuldes toast wälja, ja ütles: "Armas sõbber, jännes Argpüks pallub andeks, et jalla pealt ei wõi teie kasa tulla, tema on mino naisterahwaga maggusal juttul, minge nattofe maab sam-sammo eddasi, kül jännes tulleb üppates tagga järrel." Kohhewel küsis: Mis kassa teil olli? ma kuulsin otsego olleks jännes mind appi üdnud? egga temal middagi willetsust ei olle sündinud? — Kawwal rebbane kostis: "Se luggu juhtus nõnda: minä räkisin tütatud teekäigist, seal läks Ermelina südda ärdaks, tema langes wiinestades kui surno meie kätte. Argpüks kohkus sedda nähhes ja affas küssendama: Kohhewel, tulge appi! tulge appi! tädidi tütar on suremas! Tema kassa ärratas Ermelina minestusest." Dinas uskus helmi juttu, ja Reinowadder küssas veel jure: "Lahkudes pallus mind kusiingas mõnda salla asja pärrast veel teadust anda. Mino kirjad on walmis, olge ni hä, armas lesle poeg, wõtke kirjatasko kasa. Et pitserile rikkomist, ja kirjad te peal märjaks ei sa, ollen neid Messis, läppa nahhast tehtud pauna pannud. Kusiingal saab suur rōem mino kirjade ülle ollema, tema saab teid auoga wastowõtma." Reinowadder läks tuppä, wõttis tappetud jänese pä, mässis nartso sisse ja pistis pauna; pauna su sõlmis ta kindlast kinni. Wälja astudes ütles tema oinale: "Nipputage paun rihmaga kaela ja piddage wolt, et teel kirjatasko

suud lahti ei te, minä vollen omä kää järrel taako finni pannud, kuuñingas tunneb minä sõlmed. Sate kuñinga jure, siis nimetage mõisto kombel, kui elleksite mulle hääd nõu annud ja mind kirjutamise jures aitanud; se toob teile kasso ning au." Kohhekel laudda läks rõõmsaks, tema üppas logeti ühhest kohvast teisi ja ütles: Reinowadder, armas kaim, nüüd näen selgest, et teie mind armastate ja mulle au tahhate sata. Kõik issandad sawad mind kiitma, et oskasin tarfa mõtteid ja sõnnu teile juhhatada. Teie saatmine juhtub mulle õnneks. Kas jänes ei tulles minoga seltsis? "Ei weel," kostis Reinowadder: "meil on Argpüksiga weel mõnda räkimist, mis tema susõnaga minä kirjale lissaks kuñingale peab sellestama." — Sumalaga, kallid lellepöed! ütles Kohhekel lahkudes. Lõuna aeal jõudis tema kuñinga kotta taggasi.

Kuñingas küsis, kui tedda paunaga näggi: "Kohhekel, kust teie tullete? kuhho Reinowadder isse jäi, et pauna teie kätte andis?" Dinas kostis: Tema pallus mind, armoline kuñingas, sallakirjad teie kätte ma, mis meie ühheskoos wäljamõtleksime ja üleskirjutaksime; minä olin tema tru nõuandja ning abbimees. Paunas leiate kirjad, mis Reinowadder kinnipannud ja pauna su kuuñingale sõlmedega siddunud. Ja kuñingas käsks, et kobras, kes mitto wõderast keelt mõistis ja kuñinga koas kirjutaja ammetit pidadas, pauna lahti teeks ja kirjad wäljawõttaks. Kobras peastis Hintsit abbiga pauna su lahti, agga mõllemad kohkufid, kui tappetud jänese

werrine pä paunast wälja tulli. Kobras üdis: Wägga imelikud kirjad need! kes neid kirjutawad, ehk need oskawad ka luggeda." Siin on Argpüksipä, kudda iggamees wõib tunnistada. — Kuñingas ja kuñingana ehmatasid wägga, ja kuñingas ütles pääd wangotades: "Oh, üllekohtune Reinowadder! saaksin sind kätte! kuddas mind petsid! oh et siho wallet affasin uskuma." Ja kuñingas, kuñingana ja kõik ellajad jäiwad kohkuma ning murretsema. Agga Lõupard, üks kuñinga liggisullane, ütles: "Tõeste! minä ei mõista miks teie ja kuñingana selle ülle ni wägga kurwastate. Sätke tühjad mured mahha ja olge julged! Eks teie olle riginallitseja issand, kelle fundi kõik lomad peawad kuulma?" Kuñingas kostis: "Sellepärast ei tohhi teie imeks panna, et minä südda kurb on. Minä eksisin raskest, et üllekohtuse walle peale omä trui sõbradele kahjo teggin. Messikäp ja Kriimsilm emandaga on kolmekeste teotud sures wallus. Et ühhe wallelisko juttu peale üllema riginallandale teotust teggin, se kautab minä niime kuñingliko au. Minä kuulsin kuñingasa palwet, kes Reinowadderi wallet õlpsast affas uskuma; agga nüüd tulles kahhetsemine ilja, ei aita siin enam ükski nõu." Lõupard kostis: "Kuñinga issand! wõtke minä sõbralisko palwet kuulda; jätke leinamist mahha! tehtud üllekohhut wõite jalle lääts tehha. Andke karrole ja hundi-parile oina leppitusseks, kes isse fitis, kudda tema Reinowadderile nõu annud ja abbimehheks olnud;

sedda kurgust peab teäma meile nüüd kätte tassoma. Pärast sedda lähme ühheskoos sõawäega Reino-wadderi kerre peale, püame tedda ellosalt ja pome, kui assi siggineb, tedda seddamaid wõlla, enne kui aega saab uut wallet wälja mõttelda."

Se nõu olli kuüninga mele järrel; teäma kästis filmapiulgul mõllemad ilmasüta teotatud issandad eäma ette kutsuda ja neid auoga wasto wõtta. Siis kutsuti kõik ellajad aujärje ümber kokko ja kulutati awralikult, kudda Reinowadder walletanud ja einaga feltsis wagga Argpüksile otsa teinud. "Wõlke!" ütles kuüningas, "hunti ning farro auoga wasto, leppituselk tötutan neile oina sugguwõssa iggamehelk acaals pärranduselk." — Löupard tötas wangi: onesse, peastis Messikäppa ja Läne-issanda ahheladest, ütles des: "Minä kulutan teile rõemsaid sõnumid! kuüninga rahho ning priust! Kuüningas kahhetseb süddamest sedda ädda, mis teile tehtud ja lubbab teile leppituselk oina kõige teäma sugguwõssaga Ma: ilma otsani. Teie woite neid iggaskohhas püda, olgo metsas ehk laggedal. Pealegi antakse teile weel lubba, Reino-wadderile iggal kombel kahjo tehha, nisammoti teäma naise ja lastele. Sedda kulutan teile kuüninga nimel. Teäma ja kõik, kes eddespidi teäma järrel wallitsemas, sawad sedda tötust piddama! Uäustage nüüd willetsust ja wandoge su ning sõnaga kuüningale ueste truust."

Leppitus olli tehtud; oinas piddi elloga tötust finnitama, ja seisab weel tänapäaw teäma suggowõssa hundi ning farro wolli all. Sealtap se igga-

wene wiikamine ja taggatusamine tötis. Sundid tüttiwad nüüd julgest lammaste peale, sest et wanast õigus nende käes. — Messikäppale ja Kriimsilmale auustuselk walmistas kuüningas uhle wõeraspeo, mis faks näddalat peti, ja kõige ilmale arwalikult näitis, kudda hunt ning farro ueste kuüninga sõbrust leidnud.

7.

Oh, sedda ello ja õnne! oh, sedda piddu ja põlwe! mis kuüninga koeas peti. Ahjo kerriksed ohkasiid mango loormade, lauad seppiko ja kääki kuhjade al. Torro: pil ja wiol fergitasid murrul nore rahwa jalgu. Messikäp istus Kriimsilmaga kuüninga kõrwas, suitsetasid kartuse, tubbakat ja westsid maggusat juttu; kuüningas püdis neid arwalikult auustada. Ei olnud wanema rahwa mällestusel uhlemat piddu nähtud, kui praego kuüninga koeas olli. Arakas ja noor sit ollid ossawamad tanttimehbed; orraw, kas ja rahn roinisid wõidu ridwa möda üllesse, kuhhu iiri, pählid ja tölufsi otsa olli pandud, mis wõitjale palgaks lubbatud. Üksteisest wägise möda püdes libbisesid roinjad ühheskoos mahha. — Wõningad teised wiikasiid furni, weddasid wäggipulka, kaswatasid tamme, löid kufferpalli, ehk teggid muud nalja. Linnu: pigad ja neljajalgseid neiod õiskasid figel Arjo: tralli, üks wana tuddipä arrakas westis ennemuistest juttu. Ellekannud ja winakrusid käisid saggedast ümber, su iggamehbel süddame mõeduks. Ehk kül wõeraspeolisi küllalti koeas

olli, siiski sadeti iggale pole ueste pallojaib, et rohke-
mine rahvast tulles. Maanteed ja kõrtsid olid terah-
vast täis, otsego olles kuskil liggimail lata lifumas.

Wana wend Reinowadder seisis koddu ahjo peal
ja ei usaldanud wõeraspeole tulla, kuhhu mehhike
nahha ehk olles münud. Tõutatud tekaif ei tulnud
temale mele, waid mõtted käisid ue üllekohtuse tö
peale. — Kuuringa kotta olli neil päiwil üks wana
kulus laulit ja kandlelõja tulnud, kes mõnda sent-
sakat luggu Reinowadderi issa-issast rahwale kulutas.
Neid laulusi kuuldes läks ellajate selts wõgga rõem-
jaks: wõitles, üppas, kopsis päid ja sarwi kooko,
laksatas nokka, ehk sillis sulgi ja karwu silledaks.
Poisikesed puhusid sarwe, lõid supilli, aijasid leht-
pilli ja pao willet, et mets laksas. Tütarlapsed
tegyid kassi-märssisi, kaste-einast sanikesi ja punusid
lillest lindi wisi kooko, mis pärja peale pannid.
Kriimsilma emand olli kuuringasa käest ue saksawarki
tanu sanud; uhkus aijas wanamori nina kõrgeks.
Messikäppa wanem lallepoeg, Wandra päts, üks
naljakas koera ammas, oskas Pohla ja Mustlase
tantsi, mis kõikidele teia olli wadata.

Tubba olid kahheksa peo-päwa üllemaal lustis
mõda läinud, seal astus pissoke koddojänes, Kanin-
ken nimi, kuuringa ette, kumardas werrise päga
allandlikult ja ütles nukral meel: „Issand! kuuring-
lik issand! ja üllemaad rigi nõuomehhe! allastage
minõ wäetikesse peale. Minna waene olin mõrtsuka
Reinowadderi küsis, et waewalt elloga peasin. —

Gile weise kessommiko aeal juhtusin teed käies
Kurjasunnitus mõisa wärrawasse, kus Reinowad-
der murru pingil kõhhuli maas olli; ramat seisis
tema nina ees. Ma astusin tassase sammuga
temast möda. Eipsti! fargas ta forraga maast üllesse
ja astus lahkest terretades mulle wasto. Enne kui
aega sain terretamist wastowõtta, tundsin ta mõrt-
suka küned jubba kullas. Nuttust kõhhuli eites peas-
sin waewaga tema käest, pistin kui tuul punuma.
Reinowadder ahwardas täie suuga: küll ma so raibe
kassuka teineford pärrin! Minna andsin jalgile lõhna,
et kannud wälkusid; ei ehmatas annud aega tähhele
panna, kudda üks kõrw mõrtsoka kätte jänud. Wer-
riks kriimustatud pääst näate tema rabbamise
jalgi. — Se on awwalik kangelaelus ja kuuringliko
wolli põlgus, kui nisuggune rõwel ja mõrtsokas
waggaid tekaiaid kiusab ja neile —

Koddojäneke juttu lõppetas sõnaks warres,
lianimega Wargasilin, kes kuuringa ees nokka
kuinardades ütles: „Kuorikas issand, wäggew kuin-
gas! wägga nukraid leina sõnuweid pean teile ku-
lutama. Mõda ja ahvastus tõmbawad seleepaelad
kangelas! Ei jõua ni pikkalt willetjust teile kulutada
kui tarwis lähheks. Tüttustamine lõhhub uest mo-
kurwa süddame ruskus: oh willetsat luggu! Kes
muna forest ilmae tulnud, kaewago minõ ahvastust!
— Dummiko effimise kulle aeal wõtsime kão pet-
mise wasto mõne wihm-ussikesse surusiks, paime
lingad jalga ja akkasime koddunt tulles. Terraw-

not, kallid naisoke minuiga seltsis; kes õnnetus! ette teadis! Versta kaks siin pool Rabba kõrtsi leid, siine te äres Reinowadderi furnu kehha; filmad taggurpidi, feel rippus pikkali suust, mehhise olli walmis. Ehmatades tõssime leina fissa! Reino- wadder ei tõstnud kõrtwa egga sabba. „Oh ädda ja õnnetus,“ üüdsin ma kures: „teia mehhise toos on läinud!“ Mõllemad kurtisime teia surma, naisoke pühkis põllega silmi. Ellast noffisime teia kõhtu ja pääd; Terrawnot kulas, kas südda tulsus? Kõik olli waik; meie ollesime wõinud selle peale wanduda, et ingelest enam ei olnud. — Agga kuul- gem, mis sündis! Terrawnot waotas kadduno fil- mad finni, püdis laiale jäänud suud kofkolitsuda — seal pigistas wõllaroog äktselt ambad kofko ja am- mustas karnapsti! mo naisokese pä noffaga tükkis otsast; werri purtsatas kaugele. Kõlle luggu sündis filmapilgul; ehmatust ei jõua ma räkida. Mo südda wärriseb praego kui awa leht; oh õnnetus! Reino- wadder ähmas mind; õnnelt peasin lendu, muido ollesin teia kõhtu läinud. Toho! kurri loom, mis nüüd nähha sain. Ta õggis mo kalli naisokese luie ja sulgiga tükkis nahka. Miina willets mehhise näg- gin kolledat tõõd ja ei wõinud appi minna. Südda ei annud mahi ärraminna, ma istusin kõrge kuse ladwas kunni wõllaroog ärralaks, siis tõttasin wer- rise tõ asset watama. Ei olnud suremad järrele jäänud kui mõned werre pisad ja kaks, kolm tiwa sulled. Ühhe werrise sulle wõttin nokka, mis alland-

lifo palwega kuüninglifo auojärje ette pañen: oh allastage mino waese peale ja andke mõrtsokale jälledat nuhtlust, et wagga werri teie peale ei lähhe kaebama. Tahhate teie teinale andeks anda ja nuht- lusega wibida, siis — ärge pange pahaks, kui järsko wälja ütlen: siis ei maksa teie kohto õigus mitte kassi s — a!

Kuüingas lõukoer kiffendas mõurades: „Reino- wadderi nuhtlus peab põlwe põlwele mällestuseks jääma. Ma tahhan omia kuüninglifo abbeme ja ter- rawad küned mahha eita, kui tedda nuhtluseta jättan. Kergelt uskusin ta luislamist ja peastin tedda wi- mati wõllast, kuüingasa palwe peale. Egga ma siiski wiimseks kahhetsejaks jä, kes naise nõu läbbi õigelt teelt eksis.“

Messikäp ja Kriimsilm nälpasid kelt, otsego olles jubba Reinowadderi mauf ferritsel olnud; agga kuüinga põllewa wihha pärrast ei usaldanud nad räkida. Rattolese aea pärrast ütles kuüingana: „Ärge wihhastage ülle liga, armoline issand. Sagge wande tõutus teeb teie wäewalla ja sõna wolli wi- maks rahwale naeruks. Wanne ei olle karjapoi- keste mängi assi. Mis tarwis teie wannute? Andke ennemine kasko, et mõningad wälja lähwad, Rei- nowadderi käd selga seuwad ja tedda seie towad. Diguse põhhi on mõnikord paljo süggawam kui ar- watakse. Efsiteks pange kaebajad Reinowadderiga suud su wasto. Seisaks ta siin, kes teab, kas mõie kaebaja su ei lähheks luffu? Mitto püab teise peale

faebades oma kurjust finnikatta. Reinowadder on mino arwates wägga tark mees, sellepärrast pallusin tema eest. Olgo ellokäik kudda tahhes, tema nõu olli iggaskohhas mõnus. Kes kõit ette wõib teada? Ülleliig kirus on meieto asja-tallitaja, agga mis pikka mõtlemisega ette wõttate, sedda tehke."

Lõupard ütles: "Kuuningasa nõu on hä! Wõttem tema wabbandamist essiteks kuulda. Kutsuge tedda kohto ette; mis seal õiguseks mõistetakse, sedda täitkem filmapilgul."

Kriimsfilm issand kostis: "Wabbandago Reinowadder ennast, kudda tahhes, minna mõistan tedda siiski uika. Wai kas unnustasite jubba, kuidas ta salla warrandusega kuuninga pettis, mis Tõlparroallika liggidal Narkika põesa al seisab? Tema waleseel on kõiki petnud, meid Messikäppaga äbbi ja teotuse sisse saatnud. Tema kurjateggija lusib nüüd möda nõume ja raggastifusi, wagga teläijaid tagga-kiusates. Tema nahk peab õrrele sama. Miks ta seie ei tulle, kui ta süta on?"

Kuuningas üdis: "Lõppetagem lorri. Kõit walmistago ennast sõa wasto, et kuendamal ommikul walmis ollete, minoga wäljamina. Teie, suremad issandad! tulge raudrides ja filpitega! teised allamad wõtko wiibud, lingud, nujad, oddad ja tapperid kätte; küned ja ambad olgo pealegi iggalühhel terrawad. Wapramad mehhed tõstame sõawäe pealikuks. Meie wõttame wäe kaupa Kurjasünnitus mõisa kõige warraga."

Koggofond tõstis ühhest suust rõemo kissa sedda kuuldes.

Pärrast nõupiddamist pugges Trmabbe määr sallaja teiste ulgast ja tõttas Reinowadderile sõauheid wima. Teel rakis ta iseenesega: Nüüd on nana lei leilis! muido seisib ta iggaskohhas meie eest, kes nüüd temale abbiks tulleb? Eello, mõisi ja warra lõppetakse forraga.

Kui ta weike widdewikul Kurjasünnitus mõisa jõudis, tulli Reinowadder wärrawas temale wasto ja ütles lahke sõnaga: "Terre tullemast, kallis leilepoe! Minu meel mõlgub rõemo teid nähhes. Miks te ni firest joofsite, et rinnad lõetsuwad ja kassukas suitseb? Mis udise hääd teie telete mulle siis kulutab?"

"Minu kurjad sõnumid ähwartawad willetsust", kostis Trmabbe. "Waewaga peasin seie! Teie auo, ello ja warra, kõit on kimbus. Ma näggin kuuninga tullise wiha, — tema ähwartuse mõur umiseb praegomo kõrwas. Kuendamal ommikul tulleb kuuningas sõawäega teie kallale. Andke jalgile tuld, enne kui õnnetuse rahhe pilwe teie kaela langeb. Messikäp Kriimsfilmaga on kuuninga sõbrad, iggamees peab nende pilli järrel tantsuma. Teid sõimatakse rõowlis ja mõrvisufaks. Koddajänes ja warres tõstsid uut faebtust teie peale. Sõawankrid, wiibud, oddad ja tapperid, ambad ja terrawad küned on teie wasto walmis, kuhhu waene peafete?"

Reinowadder küsis naeratades: "Kas teil mid-

dagi suremat posti, taskus ei olle? Se tühi assi ei pane mind kohluma! Wandugo neimad sabda, korda mulle ukkatust: ma sadan nende wanded tuulde. Saatke tühjad murred tuulde, armas lelle, poeg, neimad ei wõi mulle midagi teha. Astuge tupp, leiba wõtma. Teile õnneks püüdsin täna kaks nored meikad, mis teile wistist maitsewad. Urge niimetage Ermelinala sest sõna, mispärast seie tullite; naisterahwas teeb parmust warblase. Õmme lähhen teiega seltsis küniga kotta."

Armabbe tõutas ello ja warra rõemoga sõbra lunastuseks anda; Reinowadder tänas lahke lubbamiise eest, üteldes: "Kui nad mulle mahti annawad wabbandada, siis pettan libbeda telega küniga ja teised issandad."

Tupp astudes leidsid neimad maggusa roa jubba laual. Nored meikad maitsefid iggaühhele moffa mõda. Sõma laual ütles Reinowadder märale: "Wadake mino wisakaid poegi! Rossel ja pissoke Rein satwad mõlemad ükskord meie sugguwõssale auuks. Weiksed telmid affawad jubba isse toitu püüdma ja tewad mulle iggapäaw rõemio; üks napsab kanna poekese, teine tuike ja pardi poea. — Meisalusides õppetan neid, kuidas küttide, koerte ja limgude eest nahka peawad oidma; mõne nädala pärast wõin neid üksi sagile läkitada. Mängides safiwad kohhe teine teise kõrrist kinni, ja on nõnda õppinud, et kohhe küned turja peale ja anibad kõr-

risse affawad, sellepärast ükski loom nende küüsis laua ei sippelda."

Armabbe kostis: "Misuggused lapsed tewad wanemale rõemu ja meie sugguwõssale auo."

Reinowadder pallus juttu lõpetada ja puhkama eita. Perrenaine oli põhku pörrandale pannud, kuhhu peale kōit ühheskoos puhkama eitsid. Reinowadderi issanda pütsid sõelustid püüli, ei tulnud õ otsal uui tema silma. Enne koitu tõusis ta assemelt ja ütles filmi laffudes naisele: Olge mureta, kallid ing! ma lähhen leslepoeaga küniga kotta mõnda tühja asja selletama. Pange illusast majja ja lapsi tähhele. Peaks leddagi mino järrele küssima, sellele andke lahkest lühhidelt wastust, pitkemat lorri ehk kõrwa sossimist ei olle kuskil tarwis. Piddage wärrawad ja ukseid lukkus; tühjad murred saatke tuulde!

Ermelina wastas: "Armas mees! mis teid küniga kotta sunnib minema? Wai kas unnustasite wimast luggu, kus waewaga wõlast peasite?"

"Tühi tuul!" naeratas Reinowadder. "Kannepid on alles külwamata, kust mulle wõlla ohheliko tehakse. Ma ilmas juhtub mõnda: üks kautab sutäie ammaسته wabhelt, teine leiab odetud kassust foggemata kahju! Tühja asja tallitusele pean küniga ette minema; waenlaste ulk ei tohi minusse putuda. Nende rummalad nõuupidamised lähwad tühja. Jumalaga, armoke!" — Sedda üteldes astus ta märaga uksest wälja.

Mattolese aea pärrast tõttasid nemed ülle nõmme linna pole. Reinowadder ütles: "Sago meie käigist, mis saab, miño südda lodab enne. Armas lellepöeg! Pärrast wimist pattude tunnistust juhtus mulle jälle mõni pissoke eksitus, mis teile tahhan tunnistada. Waia Messikäppa kerrelt nulgisin tütti nahka, ja wõisin Kriimsilma issanda ja emanda kingad jallast. Wallega teggin ennast pai-lapseks ja saatsin teised kuniinga wihha alla. Kuuningale luiskasin ühhe pikka ennemuistese juttu, mis tedda Kallewi poca waia warrale pididi juhhatama. Siis näppistasin Urgrüffi, pašin ta werrise pä pauna ja läkitasin Kohhekellaga salla-kirja niime al kuniinga kätte. Kohhekellale makseti mõrtsuka palka. Ka koddojänesse kõrwa frimustasin werriseks, egga ol nud miño sü, kui ta elloga peasis. Warrefse kae bamine on tõssi: teina naisoke läks miño watfa. Suremad ei olle pärrast wimist tunnistust juhtunud, agga üks waia luggu hundiga jäi mul wimati un nustusse, sedda pean teile rääkima. Üksford leid sine teet käies musta mähra warsaga farja maal. Priske wars wõis ehk nelja kune olla; Kriimsilma sögi, issu süttis warsa nähhes põllema, ta pallus mind fulata, kas wars müa ja mis ind pididi ollema? Ma astusin liggemale ja ütlesin lahelt terretades: "Armas mähra-emand! kas ehk wars teil müa on?" Mähra wastas: Kui küssitud inna täielikult mulle

makfate, siis olgo wars teie omia. Warsa ind seisab mul taggumise jalla labja al. Ma mõistsin mähra pillkamise juttu ja kostsin allandlikult: "Eug gemine ja kirjutamise jäi mul lapse põlmes õppi mata; egga olle ma isse warsa ostja, waid Kriim silma issand nõuab warsa inda. Mähra ütles: "Tulgo ta küssima!" — Ma rääkisin taggasi tulles luggu hundile, küssides: kas ta pididi oskama luggeda? Teina wastas: "Kül sellega korda same! Ma käisin poisikese põlmes liggi aasta freis-kolis, kus Weine ja Saksakele kirja luggema õppisin." Sedda üteldes läks ta mähra jure ja ütles: Mähra mulle labja alt warsa inda, waia moor? "Seal ta on!" ütles mähra, jalga ülestöstes, mis eile seppal uest olli rautatud. Mähra lopsatas ni offawalt Kriim silma fulmo peale, et waia mees uimaselt mahha langes; mähra ruttas warsaga tullist nelja koeo pole. Rabbatud hunt seisis tüf aega kui surnud, enne kui päd tõstis ja hundi tänni laulma affas. Miina küssisin liggemale astudes: "Däo, issand! kuhho mähra läks, et te üksi laulate? Selletage mulle, armas kolitatud mees, warsa inda?" "Dh, Reinowadder, wennifene!" oigas hunt: "ärge tulge pillkama, mul on kibbe luggu käes. Dh, sa kõrge jalgne mähra-lits! Tühhi sago sulle kätte tassuma! Rabbi olli wienlasel rautatud kae terrawa naelaga, misga kuus frammi miño fulmo peale löi, se olli teina firri. Dnneks et ellama jäin." — Mi, armas lellepöeg! olli luggu Kriimsilmal mähraga. Andke

mulle wañad pattud andeks, enne kui lohto ette läheme.

Urmabbe ütles: "Teie elsituste wõlg on suur, egga kaswa surma wasto ma peal rohtu! Hä ol, leks kui jänes Urgpüks ja warres Terrawnot alles ellaksid. Teie liggiseiswa surma tunni pärrast annan pattud teile andeks. Waenlased kippuwad wäekaupe teie kerre peale! ja Urgpüks tapmine teeb teile kõige suremat pussi. Miks te kuñingat furnud jänneke päga läfsite narrima? Sedda luggu ei jõua teie wabbandada."

"Ei olle wigga!" ütles Reinowadder. "Üksuge, mis ma teile ütlen. Kes Ma ilma karrast õlpsalt läbbi tahheb sada, se ei wõi iggas kohhas ni waggaks jada kui need, kes pühha one warjul peidus ellawad; meekaupees lakkub mõniford ka maggu said sõrmi. Jänes olli surem süüdlane kui miina; miiks tal ni lihham ümmargune kehha olli? Kuis jõudsin sedda nähhes sögi-issu kustutada? Sõbrus on hä kül, agga ma armastan isseennast enam kui teisi. Urgpüks ja Kohhefel ei olnud miina sõbrad, nende sõbrus olli silma kirjaks rahwa ees! Pat on nüüd miina, kahhi nende pärrandus. Mõllemad ruimalad leidfid oma ruimaluse läbbi otsa. Teate isse, armas lellepöeg, mis irmo ja äddaga sel korral kuñinga käest peasin, ohhelik olli mul jubba kaelas; — ei olnud mul seal nalja. Kes neid sundis mind saatma tulla? Eks nad teadnud, et ma neist tug-gewam ollen? — Wõttan miina waene mees kus,

kilt kaña, poea kinni, siis tehakse suurt kärä ja liisendatakse: "pöge warras wõlla!" Weiksed wargad puakse wõlla, sured tõstetasse tõlda. Sedda ollen, armas lellepöeg, iggaskohhas tähhele pannud, ja kui mul imo peale tulleb, siis teen nisañoti. Mis sestki kassu saab, kui kegi parrem tahhaks olla, kui teised; parremad ei jä meie päiwil rahwa suus ka laitmata."

"Armas lellepöeg! rahwa nuuskur niina ostab iggaühhest nurjato asja üleselufida, egga wässi kellegi keel sedda räkima, mis teisele laimo ja kahjo teeb. Remad laulwad ja lorrisewad ühtepuhku kurja, ja ehk kül ka mõnda hääd suremist ja weikemist issandist neile teadawaks saab, siiski ei tehta sest ial pikemat juttu; tulleb üsna õnneks arwata, kui sedda opis ärra ei sallata. — Maerowäärt on miina arwates ruimaluse uhkus ja tühhi lõrkus, mis ellajaid allati taggakiñhutab, et üks teise üle wallitsejaks püüab tõusta. Dekaksid nad koddu naissi ja lapsi karristada, ehk kangelaelust perret wallitseja ja oma pissukest warrandust kofko oida, siis olleks ni paljo hääd; agga nimetud pissokesi tallitust ei jõua nad täita ja kippuwad siiski surema ammeti peale, kus enam oido ja tarka arru tarwis lähheb. — Ükski ei tahha oma seisusses rahhul olla; iggamees püüab issanda nime ja õlpsamat põlwe! Kuis peab luggu Ma ilma parrema miñema, kui walle, pettus, wargus, walle, wandumine, rõwimine ja tapmine iggalpool sigginewad? —

Rahwas ussub õlpsamalt wasset kui tõt, wõttab ennemine kurja kui hääd õppetust wasto. Kes nende suud möda oskab lorriseda, se on nende mees. Mõni pardi, issand tõusis meie päiwil ramato-fir-jutajaks; issa-ani fitis pealegi-pilo-pappa laulu ja pilo-pappa nof tõusis kõrgele. Lorrifandjad ja Metsakakkud pandi ramatutele nimelks, mis rumalate ellajade rahhataskud tühhendasid ja waimoliko kirjutajate kufrud mammonaga täitsid. Linnud ja neljajalgsed! kui kaua tahhate petjatele rumaluse tolli maksta, kes teie raswaga endaid numawad?

„Wai kas arwate neid parremaks, kes allati käed ristis ja silmad pörite ohlades ümberkäiwad, ennast warjule pandud waimoliko annete offaliseks kiitwad ja teistele jutlust lähwad teggema? Mõne fefugguse wagga ellajale juhtub foggemata ka ilm-lifu tülli, kui wõera põlbu sallamahti külwatud seme päikese paistel iddanema tõuseb; wõssuke saab teistele nähtawaks. Agga mis meil siin pikkemalt feeldud armastuse külwist räkida, se on üks kõik, kudda idduke tõusis; ükski ei wõi selle eest, kudda ta ilmale tullu. — Sallapõllus iddanenud wõssukesed ellago wiisakast teiste ellajate ulgas, ja ärgo mingo koera kuisikas ial sellega sureldama, et issa-poolt rebbase chl hundi suggu temasse putunud. Misuggune sureldamine sadab iggakord äbbi.“

„Lel!“ üdis Trmabbe määr: „teie tahtsite oma pattu tunnistada, ja akkate teiste peale kohhut mõistma! Teil on endal wõlga küllalte; jätke teised

rahhule. Igga mees kandko oma koormat ja püüdko üksford tehtut tööst wastust anda. Sellepärast et teie Ma-ilma luggu ni põhjani ärratunnete, peafsite isse teistest parrem olla. Tarkust on teil küllalti, õigusest on pudu. Teie ollete üks künal, mis teistele walgust näitab, agga isse pimedas ellab. Teist saaks hä lammaste koolmeister.“

Waggusat juttu westes ollid nemad kuniinga koea liggi jõudnud, kus kawwala Reinowadderi püksid jahwatama akkafid. Seal jõudis perdif Martin neil wasto. Tema ütles rebbasele: „Olge julge, armas täddi-poeg!“ ja nõudis pikkemalt asja otsust.

Reinowadder kostis: „Mulle juhtus jälle koggemata pissekest tülli, faks waenlase kerre, koddokjanes ja warres, läksid tühja asja kuniinga jure kaebama, et ühhel kõrw, teisel naine mino kätte jänud. Saaksin kuniingaga räkima, siis lähheks nende kaebamine tuulde. Snnnetumal kombel ollen praego Kriimsilma sü pärrast wande al, siiski ei usalda ma pikka teed ette wõtta, kus naine ja lapsed warjajata koea jäwad. Peaseksin nuhtluse alt, siis wõiksin julgest kuniinga ette astuda ja pissokest tülli seal waigistada.“

Martin ütles: „Ma lähhen praego Kuresfare, seal tahhan teie wõllad ühhes ärratassuda; wenna kombel seisan ma teie eest. Mina ollen kochto kirjutaja, tean selgest kõik kochto-seadused ja saan teie asja õlpsalt toimetama. Mul on seal suggulasid ja sõbru küllalte. — Minge julgest kuniinga

Kotta, mino abbikasa Suudmõda on seal, kes kuininga ja kuiningasa jures wälleda mõistuse pärrast armo leiab. Kõl Suudmõda tarkus teile seal abbi saab andma. Kes õigust otsib, peab sõbru nõudma. Mino faks kalli, kolm poega ja palju teisi suggulasi on ka kuininga koas, kes kõik teie poolt seisawad. Olge murreta, wana sõna ütleb: kelpi kullur, sel'i kohhus."

Reinowadder tänas hä lubbamise eest ja tõutas ükskord Martina sugguwõssale kätte tassuda. Siis lahkusid nemad. Reinowadder ja Irmabbe läksid kuininga jure, kus waenlasi ulgakesti koos olli.

9.

Kuininga kotta astudes näggi Reinowadder perrefat waenlaste ulka, kes otsesõõ kaarnad raisa ümber teina surma peale walwasid. Seal läks ta meel kahtlaseks ja julgus olli lõppemas, siiski tungis ta kartmata näoga issandade keskelt läbbi kuininga auojärje ette, Irmabbe teina kannul. Määr sossis sallamahi Reinowadderile kõrwa: "Sõbber rebbane, muid ei olle aega arglaseks minna! Urwast õnne arglasel, õn on wapra abbimees!" Rebbane wastas: "Tõssi küll!" — Ümberwadates näggi ta mõningaid suggulasi rahwa seas, wägga wähe sõbru, agga sedda rohke mine waenlast. Teina langes kuininga auojärje ette põlwile ja rätis siis pikkamiste:

"Se, kelle silma ees kõik awwalik ja kellel wolli iggawest on, sago kuiningliko issandat ja eman-

dat kaitsema, mõllemile tarkust ja häid mõtteid andma, et pikkal meel õiguse ja üllekohtu wahhed ärratunneksid; sest wägga palju walleliko asja on rahwa seas liikumas. Surema ossa tiggendus seisab wägga wäljaspoolse warjo al peidus. Seisaks iggamehhe süddame mõtled teina otsa ette kirjutatud, et kuiningas neid näaks, mino fulmo pealt loeksite teie siis, et mul walle ei olle, kui ütlen: teie sund ja tenistus on mino surem rõem. — Mõned tiggedad on julgenud mino peale walle juttu tõsta! nemad on kaebtusi teie kuiningliko kõrwa tõstnud; agga ei jõua nemad mulle kahjo tehha egga kuiningliko elduse allikat mino eest ärrapeita. — Minna ollen iggast süüst prii! Jah, armoline issand! ma tean, et teie tarkust ja õiguse armastust keddagi teelt ärra ei jõua eksitada; olgo waenlased kangemad kui kanged."

Sedda juttu kuuldes tungisid kõik ellajad liggemale, iggamees paasi Reinowadderi julgust imeks; teina üllekohhus olli awwalik, peasmist ei olnud lota, sellepärast iggaüks kohtu mõistmise otsust kuulda ihhaldas.

Kuiningas ütles: "Täna ei sa lai su sind peastma; ireke on lõksus! Mittokord said walle ja kawwaluse läbbi kohtu alt priiks, täna wiakse nahl sul õrrele! Sa kibat enda truust? Wata, pois! koddos-jänes ja warres tunnistawad siio truust. Sest ainokesest tükki olleks küllalte, agga igga sammu näitab uut kurja üllese. Siino wal on kuhjaga täis; walle ja pettus ei aita. — Misk ma angutades siio raipe

pärrast suud kullutan? Kohhus wõtko sind kässile, siis ohhelik kaela ja wõlla!"

Reinowadder mõtles: Olleksin parremine koo jäänud; kudda siit peasen? Sago, mis saab: ehk leian mõrra põhjas auku, kust läbbi peasen. Katsume õnne! Siis ütles ta kuningale:

"Wäggew kuniingas, kõrgetsohhi würist! Kui teie käst mind surma mõistab, siis ollen surma wäärt. Agga, armoline issand! andke mulle nattoke aega asja ärraselletada. Waenlaste walle feel on teid wernud, muido olleksite asja läbbi arwates varremat otuust leidnud. Teie wõtsite enne mittoford miño idä ja nouu kuulda, kuulge ka tänä miño juttu. Kes tohib teie armo ja miño wahhele oma miña pista? Keinad tullewad kaewama, kui mind kangel teadwad; pange neid minuga suud su wasto! — Pärrast wõite kohhut mõista, kudda tahhate. Urwast seisin teie meles, kui teie ello ja õnne pärrast möda maad ümber käisin. Kuis olleksin julgend teie kotta astuda, kui mul muidagi süüd inge teadawal olleks olnud? Seal olleksin ma pakko puggenud. Wai kas Ma ilma kuld ja warra mind kindlast mõisast seie olleks jõudnud peita? Mul ei olnud mingi eksitust, sellepärrast tulin kutsumata seie. Täddipreg Martin läks miño assemel Kurrefare, selle pärrast wõisin teie ette astuda. — Wai pissoke silma teender koddojänes miño peale luistanud? Astugo mehhike seie, siin ma seisin! Agga õlpsam selja tagga rädida, kui silma ees! Enne läbbikulamist

ei tohita kohhut mõista. Mõllemad karmwalad selmid — warres ja koddojänes — on miño käest mõnda hääd sanud. Donacile ommiko astus koddojänes lahkest terretades meie ukse ette, olli wassinud ja pallus nattoke süa. Pallusin tedda tuppa astuda ja meiega surust wõtta. Perrenaine tõi leiba ja marju lauale, meil olli paastopääw. Kui wõeras kõhtu täitnud, astus miño norem poekene laua jure ja käppas ühhe üllejäänud leiba korofese laualt. Sõbber koddojänes andis poisikesele kõrwa lopsu, et werri suust ja ninast wälja purtsas. Seal sassis miño wäsem preeg äbbemata wõera tuttist kinni ja rapputas mehhikese kassokat. Miña ruttasin taplajaid lahutamata, karristasin preega, mis ta wõera kallale olli läinud, ja sellega olli assi otsas. Leidis koddojänes riust kahju: leppigo sellega; ta olleks eñam malka sanud, kui miña appi ei olleks läinud. Se on mulle nüüd tänuks, et kaebama tulles. — Warrekse luggu sündis nõnda. Tema tuli ohkides miño jure, räkis: kudda naine sure ablusega kiiska sües lu kurtu olli ajjanud ja selle kätte lõppenud. Kus se õnnetus juhtunud? jäi mulle teadmata. Ehk tappis rieldes isse oma naise ja püab süüd nüüd teiste peale tunnistada. Warrekse tiwad ullatawad kõrgemale kui miño üppamine, kudda olleksin ma Terrawnoffa kätte wõinud sada?

Tahhab keddagi miño peale süüd tunnistada, se astugo ette ja tehko tunnismeeeste su läbbi asja tõeks, kudda kõhto seadus. Kellel tunnismehhi ei

olle, se tulgo wõitlema. Siin ma seisán! Nime tago neimad páwa ja kóhta, millal ja kus rammo affame katsuma. Andke mulle armolikult lubba, wana muistest kombet móda tülli lõppetada." —

Rahwas páni sedda kuuldes Reinowadderi julgust imets; mõllemad pealekaebajad — koddajänes ja warres — ei usaldanud üht sõna enam rákida, waid láksid ehmatades kuñinga koast wálja. Minnes rákisid neimad isselestis: „Pahha luggu, et leddagi nággemas ei olnud. Kuis jõuame temaga wõidelda? Tágo assti parremine nisammoti; kül ta útsford ka oma tenitud palka saab leidma.“

Reffitáp ja Kriimsilm nággid nukral meel kaebajate minikut. Seal údis kuñingas: „Kellel Reinowadderi peale kaebamist, se astugo ette ja tehko su lahti? Gile olli kaebajaid küllalte, nüüd seisab süüdlane meie ees! kus áhwardajad jánud?“

Reinowadder ütles: „Se on kurri Ma: ilma wiis; selja tagga fossitakse ja mõistetakse süüd mitte, agga kui mehed isse kuulmas, siis lähwad wallelikude suud kinni. Warres ja koddajänes olleks koco parssile jánud, kui nad mind siin olleks teadnud ollema; nüüd poewad mõllemad peito ja pallu, wad sallamahti süüd andeks. Ma leppin nende ábiga! Seft nááte selgest, armoline kuñingas! mis seal tõuseb, kus seleepskjatele lubba antakse trui teenrite selja tagga lorriseda. Miina kül neid ei kardá, agga teiste kassuks pean sedda nimetama.“

„Kule, wõrrokael! mis ma sulle ütlen,“ kár-

gatas kuñingas. „Siina mõrtsukas ja warras! Mis kurriwaim sind taggalihtas, et mino ustawa kirjastandja Argpüksi árratapfid? Mis kurja olli wagga loom sulle teinud? Eks ma annud sulle wanad süüd andeks? pealegi weel páuna ja kingad, misga wagga teele piddid minema? Siina mele, parrandamise effimene tó tappis wagga Argpüksi; Kohhekel piddi kirjastaks tema werrise pá siele kandma; tema tunnistas sure kóhto ees: Reinowadder sadab teile kirjad, mis meie ühhel nõul kirjutasime. Páunas ei olnud muud kui jánese werrine pá. Selle teotuse párrast káskisin Kohhekella árraukkata; sedda sama palka peab ka sulle sama.“

Reinowadder küsis kui ehmatades: „Kas Argpüks ja Kohhekel surnud? Oh, minia waene, mis minust nüüd peab sama? Miina kallim warrandus on nende kelmide lábbi árrakaddunud. Nendega saatfin teile, armoline kuñingas, wagga kallid annid, et kesiamaid Ma: ilmas kuskil ei leita. Kes wõis ial uskuda, et Kohhekel Argpüksi mõrtsukaks ja mino warra rõõwiks piddi sama? Wata imet! mis süggaw põhi waggast jookswal weel on.“

Kuñingas astus wihhaga toast kambriisse, ei wõtnud Reinowadderi juttu otsani kuulda, waid piddas nõuu, temale mõrtsuka palka anda. Kuñingana olli perdikó enandaga maggusal juttul, kui kuñingas ülle láwwe astus. Suudmóda olli kuñingal ja kuñingasal armas; sellest tõusis Reinowadderile kassu. Suudmóda olli kolitud, tart ja

offaw juttu peale, iggamees näitas temale auu. Kuüninga wiha nähhes, ütles Suudmöda tõssise sõnaga: „Subba mõnekorra wõtsite, armoline issand, mino juttu kuulda, mis ial teile kahjuks ei elnud; kuulge ka täna mino leppiliko sõnast, mis armsa suggulase kohta rāgin. Sugguwõssa ei wõi ükski sallata; werri on paksun kui weissi. Sel forral ussun pealegi, et Reinowadder süta on, — muido ei olleks ta usaldanud seie tulla. Tulletage mele mis tühja lorri ja walle kaebust rahwas Reinowadderi issa peale tõstis, kes teie tru sullane olli. Kurri kaddeus püdis ühtepuhko tema hääd tööd laita, siiski jäi õigus tema pole; tema seisib suremas aius kui Messikāp ja Kriimsilm, kes kui rumalad tollwannid ei kohtoseadusi egga warjoliko asju ei tunne.“

Kuüningas wastas: „Tõhite imeks panna et Reinowadderi peale wiyhane ollen? Tema rōwel ja mõrtsukas tappis iljaago wagga Urgpüksi, elstas Rohhetella kurjale teele ja salgab nüüd luggu, kus tõit ühheskoos tema peale tunnistawad, et ta warguse, rōwimise ja mõrtsoka tö läbbi mino alla maid pinab.“

Perdikana kostis: „Arwaks leitakse Ma, ilmas neid, kes targa arroga iggas tükkis mõistlikult ostawad ellada. Surem ulk wihtab nisuggusi mehhi, nõnda ka Reinowadderiga luggu. Siiski ei jõua sallakaddeus ial meie mällestust kustutada, mis tema tarkus hääd on teinud. Tulletage mao ja mehhe tülli mele, kes üksford teie auojärje ees õigust

otsistwad, — Reinowadder üksi ostas seal mõnusat nõuu anda.“

Kuüningal ei olnud niimetud juhtumist enam selgest mällestuses, sellepärast käsks, et Suudmöda piddi rātima.

„Muoliko issanda käske täites juttustan luggu,“ ütles Suudmöda kumardades. „Paar aastat teed tulli üks suur lendaw maddo ühhe tallomehhe peale kaebades teie ette. Maddo olli aia mulgust läbbi puggedes koggemata lingu langenud, midda enam ta sippeldas, sedda tuggewamast pigistas silmus tema fehha ümber finni. Üks teed käies tallomees juhtus senna; maddo aine kelil tallomeest palluma, et mees tedda paelust peastaks. Mees lubbas peasta, kui maddo enne wanne kombel olli tõutanud, et ta temale wigga ei piddand teggema. Lingust peastetud maddo läks mehhega seltsis eddasi, kunni ta nālga tundis ja mehhe kallale kippus. Dnnekaupa peasis mees, kõrwale pörkades, tema käest. „Kas se on minno palk ja siño wande tõutus?“ küsis mees. „Udda ajab ärja kaewo!“ kostis maddo: „mul on nālg käes.“ Mees pallus ni kaua kannatada, kunni nad teistega kokko saaksid, kes õigust piddid mõistma. Mõned waod maad eddasi minnes leidsid nemad wāna faarna poega jõe kaldal. Maddo kutsus faarnaid kohhut mõistma. Wāna faarn ütles, kui tülli olli kuulnud: „Siña woid mehhe ärra süa!“ sest ta lotis endale sagist ka ossa sama. Maddo olli sellega rahhul, agga mees ütles: „Kes

isse waras ja rõwel, ei tohhi miño peale kōhhut mõista! Meie tahhame pikkemalt digust otsida." Maddo olli sellega rahhul ja nemad läksid ühheskoos eddasi. Seal tullid hunt ja karro wasto. Nemad alkasid kōhhe nõuo piddama; mees seisis fanges irmus fiffjate kēskel. Hunt ja karro ütlesid taarna wiisi: "Maddo wõib mehhe tappa, sest teimal on nälg." Agga mees kargas kõrwale, kiffendades: "Ärra te üllekōhhut! — Reed mõrsofad ja rõwolid ei tohhi miño peale kōhhut mõista; läffi kuñinga jure. Mis kuñingas diguseks arwab, sellega tahhan leppida." Hunt ja karro ütlesid naeratades: "Sa wõid õnne katsuda, siiski jääb digus maale." Nõnda tullid nemad ühheskoos teie kuñingliko kōhto ette; Kriimsilmal kaks poega Laiwats ja Tāitmata kawas, kes ka mehhest offakest lootsid sada. Abbe-mata ulgumise pärrast aeti neid kuñinga kōast wälja. Mees juttustas oma willetsat luggu ja pallus teilt digust ja armo. Maddo ei salganud mehhe abbi egga enda wande tõutust, agga nälg olli suur, selle pärrast ei wõinud ta mehhe peale allastada. — Teie ollite, armoline kuñinga issand, sures mures, sest mõllemil näis digus ollema. Ühhelpool seisis mehhe hāteggō, teisel pool mao pinaw nälg: kellele piddi digust mõistetama? Nõumehhed kutsuti kōlko; surema offa arwamist mõda olli surem digus mao poolt. Seal tuli Reinowadder senna; teie andsite kōhtomõistmise teima oleks. Kui Reinowadder tülli olli kuulnud, ütles ta targa sõnaga: "Enne kui

kōhhut mõistan, pean mao seal aia mulgus lingus nāggema, kus tallomees tedda leidis." Maddo seuti siis jälle aiamulko lingusse; Reinowadder ütles: "Nüüd on mõllemad endises seaduses, kudda nad enne tülli olnud; kasso ja kahhi on alles endine; miño arwates näitab diguse otsus selgest wälja. On tallomehhel imo, siis wõib ta teistforda mao lingust peasta; kui ta sedda ei tahha tehha, siis jägo maddo lingu; mees wõib oma teed minna. Kōhhus on etsas."

Teie ni hāsti kui teised ollite Reinowadderi targa kōhtomõistmisesega rahhul, tedda libeti iggal pool ja tallomees läks sure tänoga ärra. Pärrast sedda rāgiti kuñinga kōas: "Karro ja hunt on sõas waprād mehhed rammo pärrast, agga targaks nõuo-andjaks nemad ei kōlba. Pealegi tewad nemad rigile kahju, kui rahho aeal oma rammo teistele kahjuks näitawad, ja seal kus tubba põlleb, kassokat lähwad soendama. Tggas kōhhas peab muña, rebbo walgega neile jama ja muña koor antakse teistele." Armoline kuñinga issand! andke Reinowadderile sekord andeks! Teima pissokesed kõwverused on tühjaks arwata sure kasso wasto, mis ta tarkus teile siggitab."

Kuñingas lubbas asja mõtlemise peale jätta, ja rākis siis isseenesega: "Reinowadder on kelm, kes tohib tedda uskuda, ehk jõuab teima kawwaluse wasto seista? Hunt, karro, issane kas, kōddo-jānes ja warres on kōik teima kimpus olnud; ühhelt nūlgis kingad, teise pāni nāppistisse, kolmandalt

wöttis filma, neljandamalt kõrwa, wiimselt naise
ello. Tõeste teäma on üllekohtune!

Teäma on tark ja kuulsast wäggewast sug-
gust! ütles perdikana.

Pärrast üllemaal rägitud salla nõuopiddamist kam-
bris astus kuuningas lõukoer jälle kohto: tuppä, kus
ühhel pool Reinowadderi sõbrad, teisel pool waen-
lased seisid. Kuuningas rätis waljo sõnaga: „Rei-
nowadder! kuis wõid sa Argpüksi tapmist wabhan-
dada? kuis sedda ärrasalgada, et teäma werrise pä-
miño kätte läkkitasid?

„Armoline kuuningas!“ ütles Reinowadder:
„Kuulge effiteks miño wabbandust; arwate mind
süüdlaseks, siis tehke mulle filmapilgul otsa, et ad-
dast ja murrest peasen. Ülleanneto Kõhhekel on
miño kallima warra paigale pannud; sellepärast
kautas wagga Argpüks ello. Sure usaldamise läbbi
ollen sõbra ja warra forraga kautanud.

Suudmõda ütles: „Ärge eitke sellepärast meelt!
„Eh! wõime kaddunud warra ülleleida, kui meile
kulutate, mis ollete kautanud?“

Reinowadder üdis: „Kui wabbandusega kohto
alt peasen, tahhan ma tüddimata kõik maad ja rigid
läbbi käia, kunni kalli warra üllesse leian, ehk
peaksin isse seal jures otsa leidma.“

10.

„Oh miño auus kuuningas ja armoline issand!“
allustas Reinowadder juttu. „Andke lubba rahwa

kuuldes üllestunnistada, mis andeid ma teile saatfin.
Miño tahtmine olli hä, ehk kül teile suremat kassu
sest ei sanud. Essimene kallis ande olli üks pene-
mast kullast tehtud sõrmus. Sõrmukse sissepole
külle peale ollid kolm Ebrea keele sõna kirjutatud,
mis legi meie maal ei oskanud tähhendada; agga
üks kulus tark meister Inglismaal, kes kõik rahwa-
keled ja kirjad Ma peal tunneb, tähendas mulle
salla-kirja. Meister ütles, kui sõrmukse kirja olli
luggenud: Sõrmukse sisse kaewatud nimed tõi Noa
poeg Set Paradisist. Kes sedda sõrmust sõrmes
kannab, se ei lange ial äddahtu, teämasse ei püdu
mürristamine, wälf egga nõidus; teäma rahholised
ellopawad testawad pikkale. Wäljaspool sõrmukse
külles olli üks kiwi, mis ossego päike ilgas, ösel
küünla asemel walguft andis, et seal jures kirja
wõis luggeda. Nimetud kiwii olli pealegi suur
imewäggi sees, ta teggi aiged terweks, agga surma
wasto ei olud teämast abbi. Sõrmukse perremees
wõis Ilma maad läbbi käia, ei sanud weissi egga
tulluke teämasse putuma, ei pettus tedda eksitama
egga waenlase wõimus paelotama. Sõrmukse kiwi
wäggi wõttab surmarohhu wõimuse ja kautab waen-
lased, et kõik sõrmukse kandjat peawad armastama.
Selle kalli sõrmukse, kelle wägge miño nõdder keel
ei jõua tunnistada, leidün wäna kaddunud issa pär-
randuslest ja tahtsin kuuningale sata. Kelle sõrm
wõis muide nisugguse sõrmukse wäärt olla?
„Teiseks saatfin oina Kõhhekellega sõlle ja

peegli ausa kuüingasale andeks, et suur emand armolikult mind waest mele tulletaks. Niimetub asju olin üksford wana laddunud issa tagga warrast sallamasti kappanud. Wägga kunstlikud tööd. Miino abbikasa watas saggedast iggatsedes kalli asjade peale; tõusis mittokord sellepärast sõna wahheldamist ja jäggelemist majjas, siiski ei raatsind ma kallist warra Ermelinakesele anda. Sõlle ja peegli läkitasin lahkest süddamest kuüingliko emandale, kes ifka miino wasto armoline olli olnud.

„Lühhidelt tahhan siin sõllest rääkida. Sesiñane sõlg ei olnud õbbedast, waid ühhe ellaja luust tehtud, mis kallimaks arwatakse kui kulda. Se ime-line ellajas ellab süggawal India maal, temal on kēna kirju nahk ja wägga magguš ais, mis kōit lomad rõmsaks ja aiged terweks teeb. — Surreb ellajas, siis lähheb magguš ais luie sisse, kust ta ial ärra ei kau. Luust kunstlikult nikkertatud sõlg paistis läbbi kui klaas, ilgas elledamast kui õbbe, walgemast kui lumi ja aises illusamast kui Maarja-rohhi. Sõlle wäljapole külle peale ollid kēnad pildi-kujud nikkerdatud, kujude wahhel jooksid kuldwirud, sõrwad siñised ja puñased. Kestpaita olli wägga kēnast üllestehtud, kuida ennemuiste Kallewi poeg Roowa jōel wāhhil olli ja kolm raudride mehhed temale wõersi tullid. Kallewi poeg istus kāsfi pōsakil kaldal, üks juurtega tükki maast üllestistud kuust olli sõdi wardaks, ja õbbune sõdik warda otsas. Raudride mehhed tahtsid Kallewi poega endale

abbimehheks palgata. Kallewi poeg ütles: Effitels peame rammo katsuma, kas kōkko sünnime? Ma ei wiitsi teie kōhhetumate pärrast üllestõusta. Tõm-make mo sõda warras jōest wälja, et nähha saan, kas wāhkesi külle on? Raudmehhed ei jõudnud warrast ligutada. Kallewi poeg kāsks neid liggemale astuda; tõstis neid siis kolmekeste oma pahhema kēe pihhule, wõttis parrema kēe sõrmedega effimese raudmehhe niudest kinni ja wiiskas kät rab-bades tedda mahha, et mehhe rinnuni ma sisse waus; teine waus suni, agga kolmandamale olli nisugguse matsu annud, et raudmees kaks silda ma alla waus, ja auk weel tänapāwani Roowa jōe kaldal nähtawal on. Seal ei usaldanud keddagi piksemalt Kallewi poega kaupa akkata sobbima. Sedda, mis sõnaga täielikult ei jõua ärraselletada, olli pildi kombel illusast sõlle peale tehtud, ja kirri pildi ümber aitas luggu tähhentada.

„Kuulgem siis weel lühhidelt kalli peegli luggu! Klasti assemel olli üks wägga selge illus kiwi, mis krüstralliks kutsutakse. Sesiñane peegli klaas olli ni selge, et mitme pennikoorma pealt kōit senna sisse paistis, olgo pāwal ehk õsel. Jah, ellajate falla mõttedki wōis offaw film peegli klastis ärranähha. Tuhtus wataja nāo peal middagi wigga ehk kae-tippukest filma peal, kōit laddus peegliše wadates ärra. Peegli raam olli ühhest puust tehtud, mis Tarto ja Turgi ma rajja tagga kās-wab, ja kuhhu ial ei tõuku egga jahho koi sisse ei tulle.

Namil olli liggi poolteist jalga laiust. Agga rami peale olli palju piltisi nikkertatud, mis tedda kirjumaiks teggi kui „Kurga Jürri“ podi, kust enne kõik kribbo-kribbo kaupa wõis sada. Eestimise pildi peale olli üllestehtud, kudda üks Järwa ma oinas Tallina turule met läks müma. Üks matrusse tenistuses karmwal kas tulli met ostma ja laskis ostetud mee oma mütsi panna. Kassike lükkas oina mütsi pääst ja paasi oma meega täidetud mütsi temale pähe, et messi möda filmi mahha tilkudes oina filmad finni paasi. Kui oinas mehhike tük aega filmi kaewo jures olli pesnud ja jälle watama affas, seal ei olnud enam matros kassi egga mee astjat nähha, mõllemad olliwad laddunud..

„Teise pildi peal olli nähha esel ja koer, kudda mõllemad ühhe rikka mehhe tenistuses ollid. Koeral ei olnud suremat ammetit kui et pidid aukuma ja perremehhele sabba lipputama, siiski istus ta perremehhe laua kõrwas ja sai mõndasi maggusaid sustaasi. Esel mõtles sedda nähhes: Eks perremees jamps ei olle? ta armastab laiska koera enam kui mind, kes ma temale allati tööd teen ja õlgi ja agganaid toiduks saan. Ma wõin ka koera wisi tema ees püsti karrata ja tema kassi ja palgeid lakkuda, agga kül same nähha, kas koeroke jõuab mino assemel lottisi kanda. Seal astus perremees koggemata õue peale. Esel ajas sabba selga, affas irnuma, kargas taggumiste jalge peale püsti ja langes perremehhe kaela. Mees peasis sure waewaga

tema käest, üdis sullased appi ja kaskis ulluks läinud eesli mahha wopsida. Seal sabbas iggalt poolt matsusi eesli selga kui rahhet, tedda aeti lauta, kus ta enne kui pärrast eestiks jäi. Eesli sarnatsi ruumalaid on weel täniagi päwal, kes teistele targematele ja wisakamatele midbadi hääd ei sowi, waid omas tõlparrus mõtlewad: Ma wõiksin seddasama teha. Suhtub sesuggune esel korra rikkaks sama, siis on ta emikse sarnane, kes kuldlussikaga sulpi sööb.

„Pikkemalt olli peegli rami peale üks isserükkise wana pühha Jürri kutsikast üllestehtud, kudda ta hä teggemise täno ärratassus. Hunt leidis külla wainult obbose raipe, affas obbose paljast sõdub külle kontisi närrima ja ei pannud tähhele, et üks terraw lu tük pöigite kurku finni jäi. Wanamees ei teadnud, mis äddas pidid teggema. Sõnumeiwaid sadeti iggale pole, kus agga tarkasi ja lausujaid teada, agga ei aitanud siin pobbisemine, muisotamine egga lausotud winaga wihtlemine. Kriimfilma issand lubbas pole warranduse palgaks sellele, kes tedda surma käest peastaks. Seal tulli wimaks üks kõrge kübbaraga kurg Lihhula linna liggidalt, sirutas pikka nokka päga tükkis hundi kurku ja weñitas fondi kurgust wälja. „Ai, ai!“ ulgus hunt: „siia teggid mulle kibbedat wallo wäljatõmbamisega! Täna tahhan sulle sedda andeks anda.“ Kurg ütles: „Täna õne, et surmast peastite ja tassuge mulle waewa palka!“ „Kuulge kergemest list!“ kiffendas hunt: „tema tahhab walloteggemise

„eest weel palka! Eks ma olnud armoline küllalte teina wasto, et pääd mahha ei lattenud, mis jubba miino lõugade wahhel olli? Olle rõemus mehhike, et ni õlpsalt peasid!“ — Se olli kurrele tänuks.

„Need ja teised kentsakad luggud ehtisid illusat peegli rami, kus weel pealegi rohket kuld illo ja kirja tükkisi näha olli. Mis miina alw, maddal mehhike ni kalli asjaga pidin teggema? Lakkitasin peegli kõrge kuüningliku emandale, kes üksnes siin ilma peal nisugguse kalli ande wäärt on. Sellega tahtsin täkoliko süddant ülestunnistada. Miino wisakad lapsed natsid kibbedast, kui pegel ärrawidi, ja ei tulnud mulle mele mõttelda, et Argpüks ja Kohhekel surrelikud lomad teel mingi õnnetust wõisid leida. Mõllemad ollid miino sõbrad, ma piddasin neid õiglaseks ja truiks, muido ei oleks ma kallist warra nende kätte annud. Üdda Argpüksi mõrsofale! Rahjo, et Kohhekelale ni ruttust otsa teggite, muido ehk oleksime teina läbbi jälgile sanud. Ma tahhan olega järrel nõuda, Koero kihhelfonnas ellab üks tark wana moor, kes Arpo oskab lüa ja wina flasi seest warga näo ülesnäitab. Kurjus ei jä ial warjule, kül ehk same aegamõda kaddunud asjade teele. Peaks tark wana morike agga ellus ollema!“

„Armoline kuüninga issand! teie ette tuakse igga pääw ni paljo tühja ja suri asju, et teie kõi juhtumisi ei jõua mälletada. Kas mälletate weel sedda luggu, kudda üksford miino wana kaddunud issa teie

õnsat kuüningliku issa raskest aigusest peastis? Ei wist teie sedda enam ei mällestä, muido ei wõiks teie üttelda, et miina ja miino issa ial hädä ei olle teinud. Miino wana kaddund issa oskas mõnda arstimise ja tufeldamise asja. Teie ollite, aus kuüningas, alles püksata poisike, kes nisutades jalga üles ei oskanud tõsta, kui teie õnnis issa pakkasel talwet jahhi peal käies külmetas ja jookswa tõbbesse langes et pallakatega sängis tedda ühhe külle pealt teisele kånati. Kül anti Juba sitta ja Tärpentini õlli sisse ja wõiti liikmeid tõkkatiga ja Turgipipra winaga. Üks õppetäs Prantsuse õlli, teine inimese raswa, agga ükski ei aitanud, kunni wimaks miino wana issa koe jõudis, kes parrajalt killa koormatega Wast-Narwast taggasi olli tulnud. Teina astus aige kuüninga sängi ette, wõttis kolm karwa aige pahhema kaenla alt, suitsetas nende karwatega wina flasi ja näggi sealt kohhe, mis rohtu aigele tarwis läks.

„Kui terweks tahhate sada, kuüninga issand! siis peate aega wiitmata ühhe hundi wärske maksä ärra sõma ja hundi kassuka ümber pañema!“ ütles arst.

„Teie kuüninglik issa oigas sängist: „Hundi papp! teie kulete arsti nõuu, egga teie mistist wasto ei akka tõrkuma?“ Hunt ütles: „Miino maks on wiggane, ei sest sa kellegile rohtu.“ „Tühhi lorri!“ üdis miino issa. „Andke maks meie kätte, kül siis näme, kas kõlbab wõi ei kõlba?“ Hunt sadeti kofka kätte ja leiti, et maks terwe olli. Nige kuüningas sõi hundi maksä ja sai seddamaid terweks.

Suurt täno ja palka anti miino issale ja tõsteti tedda kuuninglikuks tohtri: issandaks. Sest päwast sadit ellas miino issa kuuninga keeas, kuld ahhelad kaelas, puinane tressitega kübbar pääs ja õbbe nuppuga pilliroost lep käes. Tema nuuskas kuld-sarwest tubakast ja ellas wägga sure auo sees.

"Parrako! peaks miino issa teisest ilmast näggema, mis luggu nüüd tema waese poega, ja kudda endised hädad teud opis unnustusse jäänud! Ahnemad kelmid üllendatakse teiste üle, kasso petakse suremaks kui õigust ja tarkust. Sullased tõsterakse issandiks, agga enamiht kehwa dele nuhtluseks. Kus nisuggune allam wolli saab, seal tungib ta pimedal kombel teiste ellaiate peale, ja unnustab külla nime ja rowi suitsu, kust ta isse olli tulnud. Saab pealegi nattoke Saksa keelt tema suhu, noh! siis ei aita muud kui aus issand eest ja taggant. Kübbara lottike olgo emalt sul maas ja muina-kinnas käes, kui ausa issanda juttule tahhad minna." — Siin lõppetas karmwal Reinowadder juttu.

"Reinowadder, wennike!" ütles kuuningas lõufoer: "ma ollen teie juttu tähhele pannud. Ellas teie issa tõeste ni sure auo sees kuuninglikus keeas ja teggi ni paljo hädad, siis wõib sest paljo agga olla: mul ei olle sedda mällus, egga olle ma ka ial rahwa suust sõna sellest kuulnud. Waga teie mäs-samisi ja rüdemisi tungis allati iggaht poolt miino kõrwa. Jggas üllekohto töös oli teie nimi essi-mene. Urwate et muud ellajad asjata teie peale

kaebawad? Kus ollefin ma teist ial hädad kuulnud ehk näinud!"

"U, ui! kuuninga issand!" üdis Reinowadder: "melepahhandus teeb teie õiguse silma tumedaks! Subba ollen issegi mõnda hädad teile teinud. Kas mällestate, kuida meie üksford Kriimsilmaga seakessiko püüdsime? Noisofese wiimne laulo: pil olli parrajalt lõppenud, kui teie senna jõudsite. üteldes: "emand tulles mul tagga järrel, armsad mehed, andke meile süa." Hunt põrnitas filmi, agga miina ütlesin lahke sõnaga: mis meie püame, aus issand! on üksnes teie pärralt. Teie käsiksite, et hunt kessikut pididi jaggama; tema jaggas kui mõistmata loom, andis ühhe werandiko teile, teise kuuningasale, wõttis pole sea endale jaggamise waewaks ja andis mulle kõrwd, sabba, niina ja pole kopsu. Kriimsilm õggis ja purretas oma ossa, ei pidanud luggu, et teie kõht tühiaks jäi. Seal lopsasite wäggewa käega tema kõrwa tahha, et ta kukkerpalli mahha langes ja ulgudes pühuma pistis. Teie lubbaga läksime teiskorda jahhile, püüdsime ühhe priske wassika ja teie käsiksite mind wassikat jaggada. Miina ütlesin allandlikult: õiguse polest saab pool wassikat teile, teine pool kuuningasale, südda, kops ja maks jäwad teie lastele, hunt wõttab pä, ja jallad jäwad mulle närrida. Teie küssisite, kes mind ni targast õppetanud jaggama. Miina kostsin hundi peale näidates: Seal istub miino werrise päga koolmeister! terraselt tema kessiko jaggamist tähhele pan-

nes õppisin kohhe kuinglito jaggamise õigust; olgo wassikas wai sigga, se on üks kõik. — Mõnda, püüdsin iggas kohhas teie kasso, ehk ma kül sellega ei tahha teldida. Agga Kriimsilm ja Messikap ella, wad sure auo sees, mind ei panda tähhele. Kellel miño peale kaebamisi, need astugo tunnismestega seltsis kohto ette; miña pakko ei lähhe.”

Kuningas ütles: „Olgo, kuidas tahhes, õigus peab siiski õiguseks jääma, ülekohhut ei olle ma ialgi teinud. Tõssi on, Argpüks tapmine lükkatakse sulle süüks; wagga mehhikese surm kurwastab mul südant, teina olli mulle armas. Teina pärrast mõistfin oina Kohhekella surma kohto alla, ja siina mees pead sure kohto ees ennast jäänis Argpüks surma pärrast wabbandama. Kõik, kellel muido Reinowadderi peale kaebamisi, astugo kohto ette, et asjad forraga sawad selletatud. Miña omalt kohhalt annan teinale andeks, teina on miño wasto mõnda truust näinud.”

Reinowadder ütles: „Armoline issand! tänan kõigest süddamest teie armo eest; teie kulete iggaühhe allama juttu ja mõistate seddamõda õigust. Ma tohhi kül kindla tõutusega tunnistada, kuida — otsego olleks mo südda õnnetust ette teadnud — meie nukral meel üksteisest lahkusime! Argpüks ja Kohhekell! miño armsamad sõbrad, se pididi meie wiimne näggemine ollema. Kes sedda wõiks uskuda!”

Wägga kawwala sõnaga olli Reinowadderi jut folkopandud; iggamees jäi kelmi wallet uskuma.

Kuningas kahhetes ärratundund kallid asju, ja ütles rebbasele otsego troostiks: „Urge kurwastage ni ülleliga! minge ennemine kaddund asju taga nõudma, ja kui kuskil miuo abbi tarwitata, peate iggal aeal teelmata miult abbi sama.”

Reinowadder tänas elde lubaduse eest, tõutas õõd ja päwad wassimata otsega, kunni kaddund warranduse jälgile saaks. Kuningas andis temale lubba teele minna.

Seal ei jõudnud Kriimsilm tullist wiha enam kustutada, waid kiffendas ambaid kiristades: „Muo wäärt kuinga issand! ehk affate jälle warga juttu uskuma, kes teid saddaforda petnud! Kes sedda awaliko pimedust imeks ei peaks panema! Eks teie teina wallet ja pettust suggugi ei märka? Tõd teina suust weel ei olle tulnud; ei miña tedda kelmi täna siit ärra ei lasse! Teina kombes peawad teile awalikkus sama; ma tunnen tedda põhjani; teina miño käest kuhugi enam ei pease, ehk peaksin selle pärrast wõtlema. Meie käest nõutakse tunnismehhi? mis tunnismehhed teina wasto ullatawad? Tunnistago nemad ommikust õhtuni, mis sest kassu? teina libbe feel teeb tunnismehhed wallelikuks. Kes ussaldab piklemalt teina wasto rätida? Kül sate oma sugguwõssaga, kül sawad kõik rigiallamad teina läbbi kahjo leidma. Agga täna peab kohhus otsest andma, muido miika tedda oma küsist ei lasse. Miña ehk teina üks meist peab lõppema! Mõllemil ei olle meil Maailmas rumi!” (Jäab polete.)

Teadaandmine.

Meie jures trükkitud ramat: "Ma: ilm ja mōnda, mis seal sees leida," on mitmes kohhas rahwa keskel lahkest waetawõtmist ja sõbru leidnud, kudda meie luggejad kirjade läbbi lähhemalt ja kaugemalt tänolifult tunnistawad. Nemiad pal-luwad, et weel seinggusi tarkuse ramatund wälja peafime andma; agga ei olle sel puhul wõimalik nende iggatsemist täita, sest et tähini trükkimise jures fullutatud korpikas weel polest ramatude mil-misest meie tasu taggasi ei olle tulnud. Kuus toh-hime uut fullu ettewõtta ni kama, kui endine alles tassumata on. Pabber maksab rahha, sellid tahhawad iggapääw priskest süa ja palga, pookstawid ja muud tõristad fulluwad aegamōda ärra, et üfi peame nõndma ja -- ei mitte trükki mustagi anta kuskilt innata. -- Ei olle meil wõimalik pissokese ulgafese iggatsemist ennemine täita, kummi suremal ulgal õppe-tuse inuus:us ellawaks akka iduuma. Siiski, ni pikkalt kui jõud ullatas, olleme püüdnud iggatsejatele teisel wiisil kaasoliko udist kätte murreseada, ja on meie jures praego üks uus ramat trükkis, mis selle aasta lõppetusel walmis saab, selle nime al:

Ma: ja Merre: piltid.

Eht imelikud luggud lõune = pool Ahwrikas.

Sedda isseärnanis norema rahwale tullosaks aea-witeks ülespandud ramatut laissime Saksia kelest Ma kele ümberpanna, ja leiab mõi lik, tähhelpanna ja luggeja mõnda jubhatust ramatufese seest. Suimala

suurtest teggudest wõderail mail. Sest: "Saewad juttustawad Suimala aua ja Ma kindlus. kulutab tema kättetööd." -- Wägga wähe on neid inimesi, kellele sedda õnne ja warra on antud, nifuggust pikka tekonda ettewõtta ja oma filmaga watama minna, mis kangel Ahwrikas kaswab, kossab ja siggineb; surem offa peab sellega leppima, mis teised temale kulutawad. Niimetatud ramatus kulutatud luggusi on üks tark tohter ja üks rikkas noormees Hamburgi linnast kōik oma filmadega näinud ja jeddamōda üleskirjutanud. Kus tarwis, antakse ka mõni pissokene pildifujju, mis üht ja teist wõdere ma ellajat luggeja filma ette toob.

Müüwa aastane Kalendri: luggemine:

Nistisõitjad

olli kirjutajal koggemata palju pikkemaks weeninud, kui ette arwanud, ei mahtunud Kalendrisse, selle pärrast lodame tullesal aastal, kui Suimal ello ja terwist pikkendab, "Nistisõitjad" isseärnanis täie-likult wälja anda, et jut forraga luggeja kätte saab ja ei mitte tük tükkilt.

Selle teistwiisi tallitamisega ei olnud eham wõi-malik lühikese aea sees uut luggemist Kalendri tallitada ja piddime ädda pärrast Reinowadderi pay-palt tükkise Kalendrisse panema, mis eht jälle mõningal mokka järrel ei sa olemas. Minewal aastal piddime mõnda laituft sellepärast kuulma, et enne uut juttu allustati, kui wana olli lõppetud. Pai, kulla luggeja! peaksid sa oma ello aenal

Kalendri wälja andjaks wai juttufandjaks sama, kül
sa siis, wennikene, nääksid, mis tülli ja melepahhan-
dust seäl jures on.

Õppetame juttu seeki forraks ja niimetame siin,
et enne trükkitud ramatutest meie jures weel leida on :
Tarto kele Paulo-ramat, mitmesuggused Ma-
kele laulud, aeawite ning õppetuse ramatuid
mõnda suggu, mis iggamees oma mokke
järrel wõib wälja wallitseda, ja mis kõiki
isseärnanis ei jõua niimetada.

Kõnnelemisest sagge õppimisest Ma-rah-
wale, kes saksa keelt; — ja saksa rah-
wale, kes ma keelt tahhab õppida.

Sioni Paulo Kannel. Mafjab 45 kop.

Sannumetoja. Ehk: Nutia Wanna. (2 jaggo.)

Pühha Jõulo laupäwa õhto, ehk Waene Antton.

Keljahetelisesed Paulo-Wisi-Ramatud
Lätti-kele, Tallina ning Tarto Ma-kele ja Saksa-kele peälis-
kirjade ning registretega; ka Ühhe heale wisi-Ramatud
Lätti-rahwa ue Paulo-Ramato ning Tarto ja Tallina Ma-
kele Paulo-Ramato kõrwa.

Lühikesed Erilate Gesmängi ja Ülleminesi-tükkid,
ühhest toonardist (healemõnnust) teise, selletustega.

Tallina Ma-rahwale üks Kassi-Leht notisid ja muid no-
tide märka õppida; nisaminoti ka üks Nodi Leht, mis
Harmonika peäle saab finnitud, et selgeste näitab, kust
kohalt nodi järrel õige heäl sõrmege tulles üleswõtta.

Tartus, Miskli kuul 1850.

S. Laakmann.

Der Druck dieses nur in den Ostsee-Provinzen zu gebrauchenden
Kalenders wird unter der Bedingung gestattet, daß nach bewerkstelligtem
Drucke die vorschristmäßige Anzahl Exemplare an das Censurkommitte
eingesandt werden. Dorpat, den 6. Juli 1850.

stellv. Censor: Mickwig.